

Vapaaehtoismatkailun motiivit

Pääskyjen siivellä

Maija Kalliola

Opinnäytetyö

Marraskuu 2016

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Restonomi (AMK), matkailun tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Kalliola, Maija	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2016
	Sivumäärä 66	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Vapaaehtoismatkailun motiivit Pääskyjen siivellä		
Tutkinto-ohjelma Matkailun tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Mika Niskanen		
Toimeksiantaja(t) Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Etelän vapaaehtoisohjelman eli Etvon kautta vapaaehtoismatkalle lähteneiden päämotiiveja. Tarkoitus oli kartoittaa myös sitä, miten silloinen elämänvaihe kietoutui motiiveihin ja vaikuttiko se matkustusajankohtaan. Tutkimuksen tavoite oli saada suuntaa antava käsitys kyseisistä vapaaehtoisista, heidän motiiveistaan ja yhteyksistä motiivien ja elämänvaiheiden välillä. Tuloksista kirjoitetaan artikkeli toimeksiantajana toimivan kehitysmaayhdistyksen jäsenlehteen.</p> <p>Tutkimus toteutettiin pääosin kvalitatiivisena tutkimuksena, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Tutkimukseen osallistui 16 tutkimusongelman kannalta sopivaa tiedonantajaa. Aineiston analyysissä käytettiin sisällönanalyysiä rinnastettuna teoriaohjaavaan lähestymistapaan.</p> <p>Tuloksista selvisi, että etvolaisia motivoivat pääasiassa altruistiset eli pyyteettömään hyvän tekemiseen liittyvät tekijät, itsensä kehittäminen suhteessa itseen, kohteen vetovoima ja itsensä kehittäminen suhteessa ammattiin. Lisäksi tulosten perusteella voitiin todeta elämänvaiheiden ja niiden sisältämien tapahtumien kietoutuvan motiiveihin sekä vaikuttavan matkustusajankohtaan. Tutkimuksen valossa näyttää siis siltä, että kohdattaessa suuria elämänmuutoksia matkan merkityksellisyydellä suhteessa itseen on painoarvoa.</p> <p>Tutkimus on uutuusarvoltaan hyödyllinen vapaaehtoismatkailijoiden motiiveja tutkittaessa. Toimeksiantaja voi varmasti hyödyntää saatuja tuloksia suunnitellessaan mainontaa sekä vapaaehtoisten rekrytointia ja perehdytystä. Lisäksi ilmiö luo mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita, kuten samanlaisen tutkimuksen tekemisen pitkäikäistutkimuksena, joka toisi lisäymmärrystä matkan vaikutuksiin.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) Vapaaehtoismatkailu, vapaaehtoistyö, matkailun motiivit, elämänvaiheet, matkan merkityksellisyys, kvalitatiivinen tutkimus</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Kalliola, Maija	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2016 Language of publication: Finnish
	Number of pages 66	Permission for web publication: x
Title of publication Motives for voluntourism On Swallow's wings		
Degree programme Degree Programme in Tourism		
Supervisor(s) Niskanen, Mika		
Assigned by Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to find out the main motives of the volunteers who participated in a volunteer trip via <i>Etelän vapaaehtoisohjelma</i>. Another purpose was to determine how each participant's stage of life intertwined with the motives and if it had an effect on the time of travel. The objective of the study was to gain a suggestive understanding of the participants, of their motives and how the motives connected to the stages of life. An article concerning the results of the thesis will be written in the member magazine of the commissioner.</p> <p>The study was put into practice mainly as a qualitative research, and semi-structured interviews were used as a data collecting method. 16 qualified informants, who were fit in terms of the research problem, participated in the study. Content analysis guided by theoretical framework was used in the data analysis.</p> <p>The results showed that the main motives consisted of altruistic elements, self-development in relation to oneself, the attraction of the destination and self-development in relation to profession. In addition, based on the study, it can be stated that the stages of life and the life events involved were intertwined with the motives, and had an effect on the time of travel. In the light of the study, it seems that when facing major life changes, the importance of a trip to oneself has significance.</p> <p>The study has a novelty value in terms of motive research of voluntary tourists. The results may benefit the commissioner when planning the advertising, recruiting and orientation of the volunteers. In addition, the phenomenon creates interesting topics for further research, such as putting into practice a similar study as a longitudinal study to gain more understanding of the effects of the trip.</p>		
Keywords/tags (subjects) Voluntourism, volunteer tourism, voluntary work, travel motives, stages of life, significance of a trip, qualitative research		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Eväät lukumatkalle	3
2	Vapaaehtoismatkailu	6
	2.1 Vaihtoehtona vapaaehtoismatkailu	8
	2.2 Kuka olet vapaaehtoinen?.....	9
3	Kädessä motiivikompassi	11
	3.1 Matkustusmotiivit	11
	3.2 Vapaaehtoismatkailun motiivit	13
4	Elämänkaarella	15
5	Tutkimusmatka	20
	5.1 Matkan tarkoitus ja tutkimuskysymykset	20
	5.2 Tutkimusmenetelmä	21
	5.3 Aineiston keruu	23
	5.4 Aineiston analysointi	25
6	Matkan tulokset	27
	6.1 Tiedonantajien taustat	28
	6.2 Motiivit vapaaehtoismatkalle.....	33
	6.3 Matkan jälkipuinti ja vaikutukset	36
	6.4 Elämänvaiheiden vaikutukset motiiveihin	39
	6.5 Yhteenvedo ja johtopäätökset	44
7	Jälkimainingit	50
	Lähteet	59
	Liitteet	62
	Liite 1. Haastattelurunko	62
	Liite 2. Vapaa sana.....	65
	Kuviot	
	Kuvio 1. Matkailijaprofiili: henkilön ominaisuudet	13
	Kuvio 2. Tutkimuksia vapaaehtoismatkailijoiden tavoitteista	14

Kuvio 3. Elämänkaaren vaiheet Levinson’n mukaan.....	16
Kuvio 4. Tiedonantajien sukupuolijakauma	28
Kuvio 5. Tiedonantajien koulutustaso.....	29
Kuvio 6. Tiedonantajien ikäjakauma	30
Kuvio 7. Tiedonantajien perhetilanne.....	31
Kuvio 8. Tiedonantajien työtilanne	32

1 Eväät lukumatkalle

Matkailu alana on suhdanneherkkä, mitä tulee esimerkiksi taloustilanteen vaihteluihin, maailmanpoliittisiin muutoksiin ja erilaisiin luonnonilmiöihin. Ala on kuitenkin osoittanut sinnikkyytensä kasvaessaan lähes keskeytymättömänä jo usean vuosikymmenen ajan. Esimerkiksi viime vuonna kansainvälinen matkailu kattoi 7 % koko maailman tavaroiden ja palvelujen viennistä, mikä tarkoittaa 6 % nousua vuodesta 2014. Samalla kansainvälisten matkailijoiden määrä kasvoi 4,6 %. UNWTO:n pitkän aikavälin näkymät ennustavat matkailualan jatkavan kasvuaan ainakin vuoteen 2030 asti, esimerkiksi kansainvälisten matkailijoiden määrän odotetaan nousevan 3,3 % aikavälillä 2010–2030. (Puhakka 2011, 4–5; UNWTO 2016, 2–3.)

Kasvaessaan matkailu ei kuitenkaan ole hukannut alkuperäistä luonnettaan, eli matkustamista paikasta A paikkaan B, mutta matkustuskäyttäytymisessä on huomattavissa muutosta. Niin sanotuilla uusilla matkailijoilla on muun muassa enemmän matkailukokemusta (laatutietoisia), ja muutoksia näkyy niin arvoissa (omistamisesta olemiseen), elämäntyyliissä (matkailu on elämäntapa) kuin demografisissakin piirteissä (pienemmät kotitaloudet). Lisäksi matkailijat ovat joustavampia ja itsenäisempiä. Rantalomat ja massaturismi jatkavat kyllä yhä dominointiaan, mutta yhä enemmän matkailun takana piilee ajatus muustakin kuin vain pakomatkasta aurinkoon. Työn ja vapaa-ajan sulautuessa toisiinsa vapaa-aikakin vakavoituu, ja samalla ympäristö painostaa uuden oppimiseen, itsensä kehittämiseen ja uusiin saavutuksiin. Siksi hauskanpidon ja rentoutumisen rinnalle on noussut trendi, jonka ajatuksena on, että matkan aikana niin sanotusti voi löytää itsensä uudelleen. Sun, sand and sea (+sex) ovat näin saaneet kilpailijoikseen termit löytäminen, kokeminen, osallistuminen ja oppiminen. (Abercombie 2012; Novelli 2005, 4; Puhakka 2011, 2.; Wall & Mathieson 2006, 31.)

Puhakka (2011, 2) jatkaa, että elämysmatkailusta ollaan siirtymässä kohti matkailun merkityksellisyyttä. Matkailulla on oltava tarkoitus, kokemusten on oltava aitoja ja ihon alle meneviä, ja esimerkiksi matkakohteen valikoituminen voi liittyä oman identiteetin rakennusprosessiin. Varsinkin länsimaisten matkailijoiden keskuudessa luksus saa uuden määritelmän, jossa materialismi pyritään unohtamaan ja keskitytään sen sijaan omaan itseeseen, ympäristöön, kokemuksiin ja tunteisiin. Esimerkiksi kulttuuri-

matkailussa trendeinä näkyvät muun muassa perinteiden kunnioitus ja ”heartspitality”, joka tarkoittaa halua tuntea kohteen pulssi, eli elää samalla tavalla kuin paikalliset. Lisäksi trendeinä ovat sapattimatkat, luovuus, henkisyys ja hengellisyys sekä vapaaehtoismatkailu. (Novelli 2005, 4; Puhakka 2011, 12, 19.)

Matkustuskäyttämisen lisäksi matkailijaprofiileissakin on nähtävissä kiinnostavia muutoksia, sillä modernin yhteiskunnan myötä muuttuneet ajatusmallit ovat aiheuttaneet muutoksia myös perherakenteisiin. Odotettavissa on esimerkiksi sinkkotalouksien määrän kasvua vuoteen 2030 mennessä, eli voidaan olettaa, että myös yksin matkustavien määrä kasvaa. Sinkkotaloudet ja nuoret, lapsettomat pariskunnat osuvat matkailijaprofiiliin, jossa perhekoon ollessa pieni varoja on enemmän käytettävissä esimerkiksi matkustamiseen. Sinkkotaloudet hakevat matkoilta seikkailuja, oman harrastuksen harjoittamisen mahdollisuuksia, he tekevät lyhyitä kaupunkimatkkoja, vapaaehtois- ja ekomatkoja, sekä matkoja ystävien ja sukulaisten luo. (Bowen & Clarke 2009, 266; Puhakka 2011, 11.)

Matkustuskäyttämisen tutkiminen on mielenkiintoista, koska matkapäätösprosessi itsessään on monimutkainen ilmiö sisältäessään syvällisiä tekijöitä, kuten motivaatio, tarpeet ja arvot. Lisäksi vaikuttavina tekijöinä perhe- ja varallisuustilanteen lisäksi ovat muun muassa ikä, koulutustaso, ammatti ja aikaisempi matkustuskokemus. (Wall & Mathieson 2006, 44–45.) Perimmäinen syy tälle opinnäytetyölle on nimenomaan halu ymmärtää niitä motivaatiotekijöitä, jotka saavat esimerkiksi 30-vuotiaan naimattoman naisen lähtemään vapaaehtoismatkalle. Bowen ja Clarke (2009, 88–89) toteavat, että motiivitutkimuksella on iso rooli pyrittäessä kehittämään matkailua ja selittämään kulutuskäyttämistä, sillä kehitystyö on haastavaa, jos ei tiedetä, mikä erilaisia matkailijoita motivoi. Vapaaehtoismatkailusta taas esimerkiksi Andereck, McGehee, Lee ja Clemmons (2011, 1) toteavat sen suosion kasvaneen merkittävästi ja yhä enemmän ilmiö herättelee kiinnostusta tutkijapiireissään. Vapaaehtoismatkailun tutkimuksessa riittää siis vielä työnsarkaa, ja siksi tälläkin opinnäytetyöllä on tarkoituksensa.

Työssä pyrittiin lisäksi tavoittelemaan syvempää ymmärrystä tavanomaisten matkustusmotiivien ja vapaaehtoismatkailun motiivien kannalta ottamalla teoreettiseen viitekehukseen mukaan elämänkaaritutkimus. Tarpeet, resurssit ja merkittävät tapahtumat vaihtelevat elämänvaiheesta toiseen, joten elämänkaaritutkimus lisänä tuo

työhön uutta näkökulmaa. (Bowen & Clarke 2009, 26–27.) Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry, joka teki yhteistyötä viime syksynä loppuneen Etelän vapaaehtoisohjelma Etvon kanssa. Etvo oli Kepa ry:n, eli suomalaisten kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestön koordinoima vapaaehtoisohjelma, jonka alaikäraja oli 22 vuotta, ja se oli suunnattu erityisesti kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöstä kiinnostuneille. Aineistonkeruu tehtiin pääosin kvalitatiivisin menetelmin haastatteleamalla 16 tiedonantajaa, joista jokainen oli ollut mukana Etelän vapaaehtoisohjelmassa, joko Pääskyjen tai muiden ohjelmassa mukana olleiden suomalaisten järjestöjen kautta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla, teoriaohjaavaa mallia tukena käyttäen.

Kehitysmaayhdistys Pääskyt

Kehitysmaayhdistys Pääskyt sai alkunsa vuonna 1964, ja se on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö. Pääskyt pyrkivät työssään pienin askelin kohti tasa-arvoisempaa maailmaa, ja erityisesti tavoite on huolehtia naisten, lasten ja alkuperäisväestöjen elinolosuhteista. Hankkeissa pyritään lisäksi parantamaan ihmisten mahdollisuuksia toimeentuloon ja kunnioittamaan ympäristöä, jotta myös tulevilla sukupolvilla olisi hyvät lähtökohdat elämään. Esimerkiksi Perussa suoritettussa hankkeessa pyrittiin turvaamaan alkuperäiskansojen toimeentuloa ja ruoansaintia kehittämällä alkuperäiskasvien luomuviljelyä ja tuotteiden markkinointia. Perussa yhteistyötä on tehty eri järjestöjen kanssa Pääskyjen perustamisesta asti, ja lisäksi vuodesta 1967 hankkeita on tehty myös Intiassa. Vuonna 2005 Pääskyt saivat Intiassa tehdystä työstä presidentti Tarja Halosen myöntämän Kumppanuus-palkinnon, jonka Kepa myöntää parhaalle kehitysyhteistyöhankkeelle. (Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry 2016.)

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vastaus päätutkimuskysymykseen eli siihen, mitä motiiveja löytyy Etelän vapaaehtoisohjelman kautta vapaaehtoismatkalla olleilta matkailijoilta. Päätutkimuskysymystä tukemaan luotiin alakysymys, jonka avulla selvitettiin, vaikuttiko tiedonantajan silloinen elämänvaihe motiiveihin ja matkustusajan kohtaan. Resurssien puutteen vuoksi toimeksiantajalla ei ollut aikaisempaa tutkimusaineistoa vapaaehtoiseksi lähteneiden motiiveista, joten tuotettu tieto on uutta niin

tutkijalle kuin järjestöllekin. Toki toimeksiantajalla oli käsitys vapaaehtoisten motiiveista motiivikirjeiden ja haastattelujen kautta. Työn valmistuttua tavoite oli saada suuntaa antava käsitys näistä vapaaehtoisista, heidän motiiveistaan ja erityisesti siitä, miten elämänkaaren eri vaiheet ja motiivit kietoutuvat toisiinsa. Aihe on toimeksiantajan kannalta kiinnostava ja ajankohtainen, sillä Etelän vapaaehtoisohjelman loputtua Pääskyjen tulee itse hoitaa mainonta, rekrytointi ja lähtevien vapaaehtoisten perehdytys. Lisäksi toimeksiantajan toiveesta tuloksista kirjoitetaan artikkeli järjestön jäsenlehteen.

Vapaaehtoismatkailusta tehdyt opinnäytetyöt ovat pyörineet paljon kestävän ja eettisen matkailun ympärillä, ja myös motiiveja ja matkailijaprofiilia on tutkittu jonkin verran. Tieteellisistä artikkeleista löytyy samoja piirteitä, ja tutkimuksia on tehty myös itsensä löytämisestä ja vapaaehtoismatkailun varjopuolista. Kirjallisuudesta (muun muassa Bowen ja Clarke 2009) löytyi tietoa matkailun yhteyksistä elämänkaariteorioihin, mutta ei kuitenkaan suoraan vapaaehtoismatkailuun. Voidaan siis sanoa, että tämän kaltaisella tutkimuksella on myös uutuusarvoa. Yleisesti matkailun motiiveja on tutkittu paljon; muun muassa Pearce 2005, Dann'n 1977 työntö- ja vetovoi-mateoriat ja Stanley Plog'n matkailijoiden luokittelu -teoria 1974. Matkailun ja vapaaehtoismatkailun motiivitutkimusten lisäksi elämänkaaritutkimus luo työlle viitekehyksen. Tarkoitus ei ole takertua vanhaan, vaan ottaa siitä tukea ja löytää kenties jotain uutta. Kuten mainittiin, opinnäytetyö tehtiin pääosin kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen, joten tarkoitus ei ole pyrkiä yleistyksiin, vaan ymmärtää ja luoda pohjaa mahdollisille jatkotutkimuksille. Näihin ehdotuksiin palataan raportin lopussa. Tutkimukseen tutustuminen aloitetaan teoreettisesta viitekehyksestä, joka sisältää vapaaehtoismatkailun konseptina, ja lisäksi katsauksen motivaatiotekijöihin ja elämänkaaritutkimukseen. Viitekehyksen jälkeen paneudutaan tarkemmin tutkimuksen tekoon, josta siirrytään tulosten esittelyyn ja viimeisessä luvussa kootaan ajatukset yhteen.

2 Vapaaehtoismatkailu

Vapaaehtoismatkailu on melkoisen vanha matkailumuoto, sillä muuan muassa lähetyssaarnaajat ja tutkimusmatkailijat ovat olleet oman aikansa vapaaehtoismatkailijoita. Ajan kuluessa vapaaehtoismatkailu muuttui, ja yhteisöjä luotiin muun muassa

setvimään erilaisia ongelmia ja rakentamaan yhteistä hyvää, kuten yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja jopa rauhaa. 1900-luvulla ja varsinkin sen loppupuoliskolla nautittiin yleisesti matkailun suosion nousukautta ja ryntäyksen seurauksena 80-luvulla herätettiin huomaamaan myös matkailun negatiiviset vaikutukset, jotka johtivat luomaan kestävän matkailun ajatusmallia. (Novelli 2005, 185; Volunteeer tourism: a global analysis 2008, 10, 64.) 90-luvulta lähtien elämysteollisuus, josta ensimmäiset maininnat Alvin Toffler kirjoitti jo vuonna 1971, rakensi tietään matkailussa eli matkailulta haettiin elämyksiä, siis aitoja, ikimuistoisia ja tunteisiin vetoavia kokemuksia sekä itsensä ylittämistä. Myöhemmin, vuosikymmenen loppupuoliskolla myös hyväntekeväisyys ja vapaaehtoistyö tulivat osaksi elämymatkailua. (Laimio & Välimäki 2011, 22; Steiger 2012; Tarssanen 2009, 6.)

Vaikka vapaaehtoismatkailua on ollut olemassa jo pitkään, on se tutkijapiireissä tunnustettu verrattain myöhään, sillä vasta tällä vuosituhanella se on löytänyt tiensä kirjalliseen muotoon (Moufakkir & Burns 2012, 242). Yleisesti matkailu määritellään toiminnaksi, jolloin henkilö matkustaa pois tavallisesta elinympäristöstään joko vapaa-ajan viettoon, liikematkalle tai muussa tarkoituksessa, oleskellakseen kohteessa yhtäjaksoisesti enintään vuoden ajan (Tilastokeskus n.d.). Yleisesti tunnustetun vapaaehtoismatkailun määritelmän taas on Andereck'n ja muiden (2011, 1) mukaan laatinut Wearing (2001), ja se on suomennettu seuraavasti; matkailijat, jotka eri syistä toimivat lomallaan vapaaehtoisina organisoidulla tavalla avustaen tai helpottaen joidenkin yhteiskuntaryhmien materiaalista köyhyyttä, tietyn ympäristön kunnostamista tai tutkimusta. Suosion kasvaessa määritelmässä on kiinnostuttu myös vapaaehtoismatkailun järjestelyihin liittyvistä asioista ja matkailijoiden motiiveista. Määritelmässä olisi siis syytä huomioida avun tarpeen näkökulman lisäksi myös sen vaikutukset itse matkailijoihin. Lisäksi olisi suotavaa huomioida erilaiset muuttajat, kuten vapaaehtoisuuden pituus sekä matkailijan tiedot ja taidot. (Andereck ym. 2011, 1; Laimio & Välimäki 2011, 9; Novelli 2005, 196.)

Vapaaehtoismatkailua on karkeasti kahta lajia, jotka ovat kytköksissä matkailijan motiiveihin; pääkysymys on se, onko matkan motiivina itse työ vai loma. Päämotiivin ollessa työ henkilö viettää työn parissa miltei koko matkan tai jopa koko matkan. Jos taas pääasiallisena tarkoituksena on loma, henkilö saattaa osallistua johonkin pienen projektiin esimerkiksi viikon ajan ja jatkaa sitten matkaansa. (Brown 2005, 484;

Hannam & Diekmann 2010, 141.) Coghlan ja Fennell (2009, 380) viittaavat Mustosen artikkeliin *Volunteer tourism: Postmodern pilgrimage* (julkaistu *Journal of Tourism and Cultural Change* 3/2005), jossa on uskallettu väittää vapaaehtoismatkailun olevan jaloimpien matkailumuotojen joukossa sen takana olevien epäitsekkäiden motiivien vuoksi, ja juuri tämä motiivipohja erottaa vapaaehtoismatkailun muusta matkailusta. Painottaen tässä itse matkailijan motiivipohjaa. Erona esimerkiksi ekomatkailijoihin on se, että vaikka ekomatkailijat ovat tietoisia matkailun negatiivisista vaikutuksista pyrkiessään valitsemaan kohteen ja matkustustavat välttääkseen näitä vaikutuksia, alkuperäinen motiivi matkustaa ei ole epäitsekkäs. (Mts. 380.) Huomautettava on, että asia ei kuitenkaan ole näin mustavalkoinen; vapaaehtoismatkailijan motiivipohja ei läheskään aina ole pelkästään epäitsekkäs, kuten esimerkiksi seuraavassa pääluvussa tullaan huomaamaan.

2.1 Vaihtoehtona vapaaehtoismatkailu

Novelli (2005, 183) kirjoittaa vaihtoehtoista matkailumuotoista seuraavasti;

Tämä markkinarako on tasaisen tappavalle massaturismille vaihtoehtoa etsivän levottoman yhteiskunnan väistämätön seuraus.

Myös vapaaehtoismatkailusta puhutaan vaihtoehtona massamatkailulle, koska se matkailumuotona on syntynyt paikallisten tarpeesta, tuo tuloja, ei tuhoa elinympäristöä ja antaa paikallisten jatkaa normaalia elämää. Viimeisen vuosikymmenen aikana vapaaehtoismatkailu on luonteensa vuoksi kasvattanut suosiotaan niiden matkailijoiden keskuudessa, jotka suosivat pelkän hovin sijaan kestävämpää, vihreämpää, antoisampaa ja vuorovaikutteisempää matkailumuotoa. (Moufakkir & Burns 2012, 249.) Esimerkiksi Novelli (2005, 185) luokittelee vapaaehtoismatkailun muun muassa vastuullisen matkailun, ekomatkailun, vaihtoehtoisen matkailun ja kulttuurimatkailun alle.

Vapaaehtoismatkailu todella myös on vaihtoehto tavalliselle aurinkolomalle, koska tarkoitus on työskennellä, ilman palkkaa. Vapaaehtoismatkan palkka saadaan parhaassa tapauksessa esimerkiksi henkilökohtaisena kasvun muodossa ja tietona siitä, että on pystytty parantamaan jonkun toisen elinolosuhteita. Näin matkan vaikutukset voivat kestää koko loppuelämän. Kuten mainittiin, 90-luvun lopulla vapaaehtois-

matkailu tuli osaksi elämymatkailua, ja erityisesti vuosituhannen vaihteessa tapahtui vapaaehtoismatkailun kultaryntäys ja se kasvatti nopeasti asemaansa niche-markkinoilla. Vapaaehtoismatkailu peilaa postmodernia ajattelutapaa ja trendejä (löytäminen, kokeminen, osallistuminen ja oppiminen), joten ei ole hankala ymmärtää, miksi matkailun, hovin ja ympäristönsuojelun yhdistäminen on suosittu matkailumuoto. (Coghlan & Fennell 2009, 383; Hannam & Diekmann 2010, 147–149, 152; Novelli 2005, 183; Pegg, Patterson & Matsumoto 2012, 801.)

Toki, kuten muutkin vaihtoehtoiset matkailumuodot, myös vapaaehtoismatkailu on saanut osakseen kritiikkiä, sillä tietoisuuden levitessä pienenkin markkinaraon kasvu voi räjähtää odottamattomiin ulottuvuuksiin. Se luo kilpailua ja houkuttelee markkinoille tekijöitä, joilta alkuperäinen tarkoitus, ydintoiminta voi olla hukassa eli tässä tapauksessa vapaaehtoismatkailun positiiviset vaikutukset paikallisten elinympäristöön. Esimerkiksi ekomatkailu ei ole pysynyt kansainvälisillä markkinoilla tapahtuvan tuotteistamisen ulottumattomissa, joten voidaan myös kyseenalaistaa, pystyykö vapaaehtoismatkailukaan säilyttämään perimmäisen tarkoituksensa. Tulovirtojen laskeamisen sijaan tulisi muistaa, että keskipisteenä ovat laajemmat kehitystavoitteet, ja vapaaehtoismatkailun tarjonnan tulisi aina perustua paikallisten tarpeeseen. Paikkoja ei saisi luoda vastaamaan kysyntään, ja työn tulisi vastata kunkin matkailijan taitoja edes jossain määrin. Esimerkiksi henkilöä, jolla ei ole mitään kokemusta lasten kanssa työskentelystä tai opetustaustaa, ei tulisi sijoittaa lastentarhaan tai kouluun. (Berner 2015; Coghlan & Fennell 2009, 394–395; Mustonen 2006, 64.)

Näin kertoi esimerkiksi eräs tutkimukseen osallistunut tiedonantaja totuuden kohtaamisesta odotustensa kanssa;

Olin pettynyt tapaan, jolla paikallinen yhteistyötaho hoiti asioita ja esiin tuli monia vapaaehtoistyön kaupallisuuden karuja puolia.

2.2 Kuka olet vapaaehtoinen?

Vapaaehtoismatkailijan profiilista ei ole tehty mitään täysin pätevää ja yleistettävää tutkimusta, mutta aiempien tutkimusten perusteella on voitu nimetä muutamia trendejä, jotka näyttäytyvät vapaaehtoisten keskuudessa. Yleisesti vapaaehtoismatkailijasta voidaan sanoa, että hän on 35–44-vuotias nainen, vaikka nykypäivänä ikä on aina parikymppisestä senioriluokkaan asti. Taustat ovat vaihtelevia, mutta yleensä

henkilöllä voidaan odottaa olevan jonkin verran matkustuskokemusta ja korkeakoulututkinto, kun taas toisaalta ammatilla ei ole nähty mainittavaa vaikutusta. (Andreck ym. 2011, 2–3.) Brown (2005, 484–485) lisää, että matkailijan motiivit vapaaehtoistoimintaan ovat melko samanlaiset, oli matkan perustarkoitus sitten työ tai loma, mutta esimerkiksi mahdollisuus itsensä toteuttamiseen on ollut tärkeämpää lyhyemmillä matkoilla.

Esimerkiksi Tansaniassa toteutettiin vuosina 2007–2008 tutkimus vapaaehtoismatkailijoista kolmella eri aikavälillä, ja tänä aikana yhteensä yli 100 henkilöä havainnoitiin ja 40 haastateltiin. Kaiken kaikkiaan tulokset tukivat melko hyvin vapaaehtoismatkailijan profiilia. Pääosin matkailijat olivat väliuotta pitäviä naisia, tosin nuorempia kuin edellä mainittu ikäluokka, sillä heistä pääosa oli alle 30-vuotiaita. Heillä oli taustallaan jonkin verran matkustuskokemusta, ja he matkustivat kohteessa vapaa-aikana myös spontaanisti. Varsinkin pitempään vapaaehtoisena toimineet matkustivat halutessaan tauon työstä, ja joskus matkojen takana oli myös tyytymättömyys itse työhön ja järjestelyihin kohteessa. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat matkailijat tulivat pääasiallisesti vain projektin takia eivätkä matkustaneet. Jos he matkustivat, matkat olivat etukäteen päätetty ja matkustusajankohta oli sijoitettu aikaan ennen kotiin paluuta. Motiivit tukivat myös aiempia tutkimuksia, ja niistä löytyi muun muassa altruistisia piirteitä, halu tehdä jotain merkityksellistä, tutustua uuteen ympäristöön ja paikallisiin sekä luoda yhteisöllisyyttä muiden vapaaehtoisten kanssa. (Hannam & Diekmann 2010, 143, 145–146, 149–150.)

Suosion myötä myös matkailijaprofiiliin odotetaan muutosta, sillä koska vapaaehtoistoiminta on helppo sijoittaa esimerkiksi osaksi reppureissausta, on se ollut nousussa varsinkin juuri nuorten ja väliuotta työstä tai koulusta pitävien keskuudessa (gappers). Vaeltamisen ja ajoittaisen epävarmuuden sekaan vapaaehtoismatkailun yhteisöllisyys ja samanhenkiset ihmiset voivat tuoda hetkeksi turvaa. Motiivina monelle on myös se, että kotiin palatessa tällainen kokemus näyttää hyvältä ansioluettelossa ja tämä saattaa poikia uusia uria tulevaisuudessa. (Hannam & Diekmann 2010, 151; Novelli 2005, 186; Volunteer tourism: a global analysis 2008, 64.)

Esimerkki mahdollisesta matkailijaprofiilista löytyy Ranniston (2012, 6) tekemästä tutkimuksesta ja Visit Finlandin määrittelemästä kohderyhmästä, joka kulkee nimellä ”modernit humanistit”. Modernin humanistin profiili on maailmalle avoin maailman-

parantaja, jota ajaa nälkä oppia uusista kulttuureista. Moderni humanisti haluaa elää vuorovaikutuksessa kohteen ja paikallisten kanssa (heartspitality). Moderni humanisti ei kierrä nähtävyyksiä, koska nähtävyys itse ei osaa kertoa merkityksestään kulttuurissa, vaan hän haluaa päästä ymmärryksen syvemmälle tasolle. Syvempi taso löytyy paikallisten elinpiiristä, arjesta, perinteistä, arvoista, ja optimitilanne modernille humanistille olisikin päästä kokeilemaan paikallisten elämäntapaa. Siksi tälle kohderyhmälle vapaaehtoismatkailu voisi olla erinomainen matkailumuoto. (Mts. 6.)

3 Kädessä motiivikompassi

Kuten mainittiin, motiivitutkimuksella on roolinsa matkailun kehittämisessä ja pyrkimyksessä ymmärtää kulutuskäyttäytymistä. Ajatusmallien muutosten myötä myös motiivitutkimus on monimutkaisempaa, kokonaisuudessaan jopa mahdotonta, koska muuttuvia tekijöitä on monia. Motivaation alkulähteenä on pyrkimys täyttää jokin tarve, joka saattaa olla helposti nimettävissä. Yleensä taustalla vaikuttaa kuitenkin myös muita motiiveja, jotka voivat olla hankalammin tunnistettavissa. Hankalaksi tutkimisen tekee muun muassa se, etteivät kaikki ihmiset pysty, tai ovat jopa haluttomia selittämään motiivejaan. (Bowen & Clarke 2009, 88–89; Wall & Mathieson 2006, 46.) Joitain yhtenäisiä matkustusmotiiveja on kuitenkin voitu nimetä, kuten tarve paeta arkea, mahdollisuus vuorovaikutukseen ja tarve kokeilla jotain uutta. Riskitiriitä on se, että toisaalta toiveena ovat elämykset, itsensä haastaminen ja uuden oppiminen, mutta toisaalta matkailijaa houkuttavat yksinkertaisuus, rentoutuminen ja stressittömyys. (Rannisto 2012, 11; Wall & Mathieson 2006, 47.)

3.1 Matkustusmotiivit

Teknologisoituminen, elintavat ja erilaiset yhteiskunnan asettamat roolit voivat johdattaa identiteetin hukkumisen tunteeseen. Arki pyörii rutiininomaisesti, ja aika ei tunnu riittävän itsensä toteuttamiseen. Esimerkiksi näihin ongelmiin matkustaminen tarjoaa pakoreitin, hetken karkumatkan velvoitteista ja rooleista. 70-luvulla J. P. Gray puhui matkustusmotiiveista nimellä ”sunlust and wanderlust”. Sunlust motiivina johdattaa etsimään jotain, mitä kotimaassa ei ole, esimerkiksi auringonvaloa keskelle talven pimeyttä. Wanderlust taas johdattaa henkilön matkustamaan tuntematto-

maan, uusien kokemusten perään. Matkustusmotiivit voidaan jakaa myös työntö- ja vetovoimatekijöihin. Työntövoimatekijät eli sisäiset tekijät lähtevät ihmisestä itsestään, ja niihin liittyvät syvästi merkityksellisyys ja tunnepuoli. Vetovoimatekijät eli ulkoiset tekijät liittyvät matkakohteen valintaan ja erilaisiin vaikutteisiin, kuten mainontaan ja muiden ihmisten arvioihin kohteesta. Henkilön sisällä syntyvä tarve on ensimmäinen ajuri, johon ulkoiset tekijät antavat lisäpotkua. (Bowen & Clarke 2009, 88–89; Gisolf 2014; Wall & Mathieson 2006, 46.)

Sisäisiin työntövoimatekijöihin vaikuttavat lisäksi muun muassa taloudellinen kapasiteetti ja vapaa-ajan määrä. Matkustaminen luonnollisesti vaatii rahaa, ja jos henkilön tuloilla pystytään kattamaan vain välttämättömät tarpeet, ei mahdollisuutta matkustamiselle ole. Mitä vapaa-aikaan tulee, kehittyneissä maissa, kuten Suomessa, ollaan siinä mielessä onnellisessa asemassa, että lakisääteiset lomat tarjoavat mahdollisuuden matkailuun. Lisäksi sukupuolella, iällä ja fyysisellä kunnolla on vaikutuksia motiiveihin. Ikä vaikuttaa matkustustarpeeseen laskevasti tai nousevasti. Nuoruuden into ja uteliaisuus laimenevat, fyysinen kunto laskee, ja vaatimukset esimerkiksi matkakohteen suhteen nousevat. Toisaalta taas iän karttuessa vapaus lisääntyy esimerkiksi silloin, kun lapset muuttavat pois kotoa tai viimeistään eläkkeelle jäädessä. (Introduction to tourism 2013, 57.)

Matkailun motiivit muuttuvat siis elämänkaarenkin mukaan. Edellä mainittujen, osittain itsestä riippumattomien tekijöiden päälle lisätään vielä muun muassa henkilön yksilölliset kiinnostuksen kohteet, harrastukset, ammatti, elämänsenne, koulutustaso ja perhestatus (Kuvio 1.). Vetovoimatekijöinä markkinoinnin lisäksi vaikuttavat esimerkiksi kohteen saavutettavuus, majoitus- ja muut palvelut ja tietenkin kohteen viehätyksensä. Tietoisesti tai tiedostamatta matkustusmotiiveihin voi vaikuttaa myös sosiaalinen ympäristö, jolloin kollegoiden, ystävien tai sukulaisten matkustusikäyttäytymisestä imetään vaikutteita omaan käyttäytymiseen. (Bowen & Clarke 2009, 91; Introduction to tourism 2013, 58.)

Ikä	Sukupuoli
Ammatti	Palkkataso
Kotitalouden koko	Kotitalouden rakenne
Yhteiskuntaluokka	Kansallisuus
Uskonto	Etninen alkuperä
Mediakäyttäytyminen	Autonomistus
Asenteet	Mielipiteet
Elämänvaihe	Persoonallisuus
Koulutustaso	Siviilisääty
Mahd. palkalliseen lomaan	Asuinmaa
Maaseutu- vai kaupunkiasutus	Elämäntyyli
Kiinnostukset/harrastukset	Uskomukset/arvot

Kuvio 1. Matkailijaprofiili: henkilön ominaisuudet (Bowen & Clarke 2009, 8, muokattu).

Esimerkki motivaatiotutkimuksesta

Luvun alussa mainitut yleiset matkustusmotiivit saavat tukea Pearcen (2005, 58–61) tekemästä tutkimuksesta, jonka mukaan motivaatiotekijät voidaan jakaa 14 ryhmään, ja niiden alta löytyviin alaryhmiin. Näistä ryhmistä kolmen kärki sisälsi sellaiset motivaatiotekijät kuin uutuudenviehätys, pako/rentoutuminen ja sosiaalisten suhteiden vahvistus. Loppupäätä pitivät nostalgia, romanssi ja tunnustus. Bowen ja Clarke (2009, 90) mainitsevat erilliseksi tekijäksi seksin. Pearce (2005, 63–65) tutki ryhmiä myös henkilöiden matkustuskokemuksen mukaan. Tulosten mukaan heille, joilla oli enemmän kokemusta, tärkeitä tekijöitä olivat luonto (sija 5.) ja itsensä kehittäminen suhteessa kohteeseen (sija 6.), kun taas vähemmän matkustaneiden keskuudesta esiin nousi jännitys (sija 7.), oma kehitys suhteessa itseen (sija 8.), itsensä toteuttaminen (sija 10.) ja turvallisuuden tunne (sija 9.). Yllä mainittujen kolmen kärjen välillä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkittävää eroa.

3.2 Vapaaehtoismatkailun motiivit

Vapaa-ajan merkitys on herättänyt keskustelua jo pitkään. Uraputkessa elävälle elämänrytmi saattaa olla välillä hyvinkin nopeatempoista ja stressaavaa, ja sen vastapainoksi ihmiset yhä enemmän etsivät matkailusta henkisesti koskettavaa puolta

parantamaan elämänlaatua. Kyse ei siis ole pelkästään koti- tai työoloista pakenemisestä. Tässä esimerkiksi yksi syy, joka saattaisi selittää vapaaehtoismatkailun ilmiön nousun viime vuosina. Varsinaisessa motiivitutkimuksessa osa tutkijoista on kokenut vapaaehtoismatkailun motiivien arvioinnin ja mittauksen hankalaksi, sillä oikeaa auttamisen halua on vaikea mitata. (Brown 2005, 484–485, 493–494; Moufakkir & Burns 2012, 246; Novelli 2005, 186). Alla olevaan kuvioon on koottu esimerkkitutkimuksia vapaaehtoismatkailijoiden tavoitteista:

Kirjoittaja(t) ja aihe	Tavoitteet
Mustonen (2005) Intia	Egoistinen: arvomuutos ja itsensä toteuttaminen
McIntosh & Zahra (2007) Australialaiset vapaaehtoiset Maori-yhteisössä	Altruistinen: halu antaa, kokea palveluprojekti Egoistinen: itsensä kehittäminen
Weiler & Richins (1995) Earthwatch Australia	Altruistinen: tehdä jotain merkityksellistä ja auttaa tutkijaa Egoistinen: oppia uutta ja haastaa itsensä
Wearing (2003) Vapaaehtois- matkailijat Costa Ricassa	Altruistinen: ympäristön pelastaminen Egoistinen: tutkimusmatka itseän
Broad (2003) Matkailijat Gibbon-kuntoutus- keskuksessa Thaimaassa	Altruistinen: toissijaiset motiivit; halu auttaa villieläimiä, luonnonsuojelu Egoistinen: ensisijaiset motiivit; matkustaminen, saada kokemusta liittyen opintoihin tai urasuunnitelmaan
Halpenny & Caissie (2003) Vapaaehtoismatkailijat Kanadan Volunteer for Nature-ohjelmassa	Altruistinen: toissijainen motiivi; ympäristön pelastaminen Egoistinen: ensisijainen motiivi; pitää hauskaa, hankkia taitoja ja tietoa uran edistystä varten, haastaa itsensä
Brown & Lehto (2005) Kohderyhmä entisiä vapaaehtois- matkailijoita	Altruistinen: antaa takaisin ja tehdä jotain merkityksellistä Egoistinen: syventyminen kulttuuriin, toveruus, koulutus- selliset mahdollisuudet

Kuvio 2. Tutkimuksia vapaaehtoismatkailijoiden tavoitteista perustuen Batson'n selityksiin miksi ihmiset auttavat muita (Coghlan & Fennell 2009, 390).

Yleensä päämotiivin vapaaehtoismatkailuun ajatellaan olevan altruistinen, mutta esimerkiksi yllä olevassa kuviossa tavoitteet on jaoteltu altruistisiin ja egoistisiin. Usein motiivit ovat nimittäin sekoitus näitä kahta, sillä ainoastaan auttamisen halu motiivina voi johtaa pettymyksiin, jos tuloksia ei synnykään. Egoistisemmat motiivit eivät ole esteenä altruistisille, vaan ne voivat johtaa vastavuoroisempaan työhön. Työntö- ja vetovoimatekijöiden kannalta katsottuna vapaaehtoiseksi lähtevät ovat

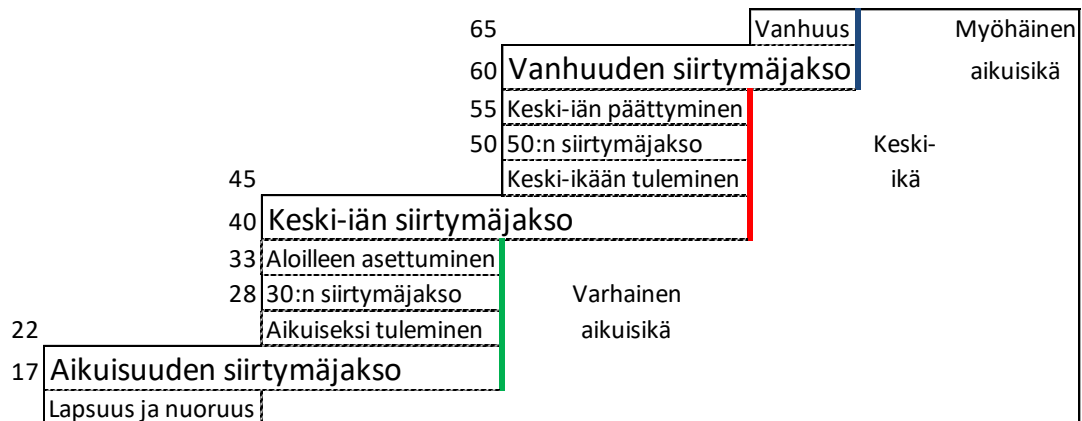
sisäisesti hyvin motivoituneita. Tyydytys saadaan tekemisestä, annetusta avusta, itsensä toteuttamisesta ja kehittämisestä, ja siihen saattaa liittyä pätemisen tarvetta-kin. Sisäiset motivaatiotekijät ovat tehokkaita ja pitkäkestoisia, kun taas ulkoisilla tekijöillä, kuten palkkioilla on lyhyempi vaikutus. Motiivien tunnistaminen on tärkeää kulutuskäyttäytymisen ymmärtämisen kannalta, mutta niitä ei tarvitse laittaa arvo- tai tärkeysjärjestykseen. (Laimio & Välimäki 2011, 17–20, 22; Novelli 2005, 184; Volunteer tourism: a global analysis 2008, 32–33.) Coghlan ja Fennell (2009, 393) ylittävät vielä väittelyn altruistisista motiiveista ja ehdottavat toista käsitettä sen rinnalle; eudaimonismi eli onnellisuusoppi. Filosofiana se opettaa, että todellinen onni löytyy tehdessä sitä, mitä kannattaa tehdä, ja se johtaa henkiseen ja henkilökohtaiseen täyttymykseen. Lisäksi se suo mahdollisuuden ottaa käyttöön koko ihmisen potentiaalain.

4 Elämänkaarella

Jokainen käy yksilöllisellä tavalla läpi kaikille yhteiset elämänvaiheet.
(Dunderfelt 2011, 13).

Ihminen käy elämässään läpi monta vaihetta, mutta yksinkertaisesti ajatellen elämä koostuu lapsuudesta, nuoruudesta, aikuisuudesta ja vanhuudesta. Nämä kaikki aikakaudet sisältävät niille kullekin ominaiset tapahtumat, joista osaan voidaan vaikuttaa, ja osa tapahtuu ikään kuin itsestään. Elämän palapeli on koottu niin häiriöistä, traumaista, tragedioista ja palojen uudelleen järjestämisestä, kuin onnistumisista ja ilon hetkistäkin. Palojen uudelleen järjestämisellä tarkoitetaan tässä hetkiä, jolloin pysähdytään uudelleen punnitsemaan elämän suuntaa. Näissä tienhaaroissa esitetään kysymyksiä, kuten kuka minä olen, mihin minä olen menossa, mikä on roolini tässä perheessä, tässä yhteiskunnassa ja teenkö sitä mitä oikeasti haluan. Olenko oman polkuni herra ja voinko vaikuttaa sen suuntaan? Vaikka jokainen elämä on tapahtumaketjuineen uniikki, pystytään elämänkaarelta havaitsemaan tiettyjä samankaltaisuuksia. Muun muassa Dunderfelt viittaa Daniel Levinson'n löydöksiin, joiden mukaan elämänkaaren vaiheet rakentuvat tietyissä ajanjaksoissa (Kuvio 3.). Yksi vaihe kestää suurin piirtein 5–7 vuotta, ja seuraavaan vaiheeseen siirtyminen viitisen vuotta. Vanhan ja uuden vaiheen välissä oleva aika käytetään juuri elämän uudelleen punnitsemiseen. (Dunderfelt 2011, 9, 15–16.) Levinson'n työssä on kuitenkin huomi-

oitava sen siirrettävyys tähän päivään, sillä kuten myöhemmin mainitaan, ei tänä päivänä 60-vuotias ole vielä vanhus. Alla olevasta kuviosta näkyy vaiheet pääpiirteittäin:

Kuvio 3. Elämänkaaren vaiheet Levinson'n mukaan (alkuperäinen kaavio: Kuusinen 1991; Dunderfelt 2011, 35, muokattu).

Elämänkaaritutkimus matkailussa auttaa ymmärtämään kulutuskäyttäytymisestä syvemmällä tasolla. Kuten johdannossa mainittiin, niin tarpeet ja resurssit vaihtuvat vaiheesta toiseen, ja merkittävät tapahtumat, kuten perheen perustaminen, ero tai työelämästä pois jääminen tuovat mukanaan uusia tuulia laittaen asiat uuteen tärkeysjärjestykseen. Joskus elämänvaiheesta toiseen siirtyminen saattaa sisältää jonkin matkan ikään kuin siirtymäriittinä. Varsinkin, jos kyseessä on elämän suuntaa merkittävästi muuttava tapahtuma, kuten avioero. Toiset ihmiset käsittelevät muutoksen paremmin tutussa ympäristössä, kun taas toiset kokevat tarpeen käsitellä asiaa matkan päästä. Matkan merkityksellisyys on tällöin henkilölle erityinen, ja se on luonteeltaan erilainen, yleensä kestoaltaan pidempi ja haastavampi kuin muut matkat. Matka itsessään on siis eräänlainen pehmeämpi laskeutumistapa uuteen elämänvaiheeseen, uuteen minään. Hetken hengähdystauko voi auttaa näkemään asiat kirkkaammin, ja se voi luoda muutoksen siis myös ihmiseen. Jokainen matkalla ollut ihminen voi myöntää matkailun avartavan ja voimaannuttavan puolen. Matkan merkityksellisyyden ja muutosvoiman näkökulmasta katsottuna vapaaehtoismatkailu voisi sopia tällaiseksi siirtymäriitiksi. (Bowen & Clarke 2009, 26–29, 31–33.) Seuraavassa alaluvussa paneudutaan syvemmälle ihmisen elämänkaareen ja elämän vaiheisiin, jossa opin-

näytetyön luonteen vuoksi painotetaan aikuisikää. Tarkastelussa on 4.–10. seitsenvuotiskaudet eli ikävuodet 21–70.

Jäsentymisen vaihe

Elämänkaareen ja sen vaiheisiin tutustuminen aloitetaan 4. seitsenvuotiskaudelta, jolloin teini-iän taistelut alkaa olla käyty läpi, ja on aika pohtia itsenäistymistä ja omaa paikkaansa maailmassa. Jokaisen on löydettävä keinot ohjata elämäänsä, ja kohdata maailma ja ihmiset omana itsenään. On aika valmistaa itsensä pian alkaviin vaellusvuosiin. (Dunderfelt 2011, 85.)

1. Vaellusvuodet

Ihmisen sanotaan kasvavan aikuisuuteen 18 ja 22 ikävuoden välillä, ja ikävuosia 20–40 kutsutaan jäsentymisen vaiheeksi. Tämän vaiheen alkupuoliskon täyttävät valinnat opiskelun, työn ja perheen perustamisen suhteen, ja lisäksi on aika sisäistä uusia rooleja. Vaihetta kutsutaan myös nimellä Sturm und Drang, sillä sen sanotaan olevan täynnä myrskyä ja kiihkoa, intoa nähdä maailmaa, kokea itse ja elää niin, että tuntuu. Levottomuuden ajanjakson täyttää myös voima, ennakkoluulottomuus ja rohkeus, jota myöhemmin yleensä kaivataan. (Dunderfelt 2011, 97, 100.)

Kuten mainittiin, jäsentymisen vaiheen alkupuoliskolla eletään 4. seitsenvuotiskausi ikävuosina 21–28. Kauden kriittisin vaihe on minuuden vapaa etsiminen, oman maailmankatsomuksen löytäminen, ja vaarana se, että minuus kiinnittyy johonkin muuhun liian aikaisin. Esimerkiksi nuorena avioituneet ajautuvat rooliin, joka ei välttämättä kuuluisi tähän kauteen. Valinta ei ole väärä, mutta rooliin kuuluu epäitsekkyys, jonka ei ole vielä olennaista syntyä. Tällaiset elämäntapahtumat saattavat vaikeuttaa seuraavia kehitysvaiheita/siirtymiä. Kauden loppua kohti vaellusvuodet alkavat rauhoittua ja alkaa uusi pohdintavaihe, jota on myös kutsuttu toiseksi murrosiäksi. Toisella voi olla edessä opintojen loppumetrit ja sitä seuraavat valinnat, kun taas perheellisellä nuorella voi olla aika pohtia elämän suuntaa uudestaan. Elämän, tapojen ja arvojen uudelleenarviointi voi olla helppo, tai toisessa tapauksessa johtaa kokonaan uuden suunnan valintaan. Näillä main alkaa huomata myös fyysiset muutokset, kuten ensimmäiset uurteet kasvoilla, mikä voi olla monelle hankala paikka. Tämä toinen murrosikä podetaan yleensä 28–30 ikävuoden korvilla. (Dunderfelt 2011, 103, 109–113; Wais 2002, 153–154.)

2. Ruuhkavuodet

Jäsentymisen loppupuoliskolla 30–40 ikävuodella kasvatetaan niin sanotusti juuret elämään. Eletään ruuhkavuosia, kiireistä perhe- ja työelämää, jolloin saattaa korostua muun muassa miehen ja naisen erot. Mies saattaa kokea painetta sekä töissä että kotona. Nainen on yleensä enemmän sidoksissa kotiin, ja kiireen välissä voi olla tunteuksia, että elämä on pelkkää toisista huolehtimista. Missä kohtaa minä elän vai tätäkö elämä on? Ruuhkavuosien aikana saattaa myös huomata, että vanhoihin ystäviin ei enää pidetä yhteyttä, ja se ihminen, jonka viereen asetutaan yöksi, tuntuu vieraalta. Aamulla peilistäänkin tuijottaa hieman vieraampi ihminen, sillä ikääntyminen alkaa näkyä yhä enemmän. Muiden paineiden lisäksi sisäinen kehitys pääsee uuteen vaiheeseen, ja alkaa jälleen palasten uudelleen kokoaminen. Arviointi tapahtuu enemmän elettyyn elämään, omiin perusarvoihin ja siihen, mitä vielä on edessä. Eletään 5. seitsenvuotiskautta eli ikävuosia 28–35. Vaikka siltä kuulostaa, tämä vaihe ei ole ongelmaa ongelman perään, vaan se on myös itsensä löytämisen, elämäntehtävän valkenemisen, ja parhaimmillaan elämän rikkainta aikaa. (Dunderfelt 2011, 119, 121, 124, 129–130, 132–134; Wais 2002, 156–158.)

Mitä lähemmäksi pyöreiden vuosien taitetta mennään, sitä enemmän koetaan painetta muutoksiin. On aika tehdä asioita, joita ei ole vielä tehty vaikka rajoituksia tuntuukin olevan. Nuorena tehdyt spontaanit ratkaisut eivät onnistukaan enää yhtä helposti. Esimerkiksi kotiäitinä viihtynyt nainen saattaa alkaa epäillä ratkaisuaan ja pohdita uutta suuntaa. Pelko siitä, että kohta on ”liian vanha” työmarkkinoille voi iskeä monelle. Näillä tienoilla yleensä pohditaan asioita, kuten opiskelua parantaakseen taitojaan, tai kouluttautumista kokonaan uuteen ammattiin. Tämä on myös mahdollista kriisi-aikaa perheen sisällä; kumppanista on saatettu ruuhkavuosien aikana etäännyttää, ja nyt lasten kasvaessa mietitään yhteistä polkua uudestaan. Kyseisen pohdinnan aika voi tulla viimeistään silloin, kun jälkikasvu muuttaa pois kotoa. Myös henkilökohtainen keski-ikä kriisi saattaa ajaa ihmisen vähemmän järkeviin tekoihin. Edellä mainittuja asioita pohditaan vuosina 35–42. (Dunderfelt 2011, 139–140; Wais 162–163.)

Kohti uutta minää

Erityisesti juuri 40. ikävuoden kohtaaminen esitetään lähes kaikissa teorioissa merkittävimpänä siirtymänä. Esimerkiksi Carl Gustav Jung'n teorian mukaan näillä kieppeillä ihminen on tarpeeksi kypsä todella tarkastelemaan elettyä elämää, ja riippuen ihmisestä, tässä taitteessa tapahtuu ikään kuin uudelleen syntyminen, tai sen vastakohtana lamaantuminen. (Dunderfelt 2011, 33, 146.)

Nyt hän pystyy katsomaan menneisyyttään riittävän kaukaa, tunnistamaan sen ja tunnustamaan, että sellaista elämä on ollut tähän asti. Hän seisoo tässä kaiken yläpuolella ja tuntee olevansa kuin uudestisyntynyt; nyt voi uusi elämänvaihe alkaa. (Dunderfelt 2011, 150.)

Rajapyykin jälkeen ikävuosina 42–49 eletään 7. seitsenvuotiskautta, jolloin elämä alkaa olla rennompaa ja hengellisempää. Lähempänä 50 ikävuotta ei enää koeta niin suurta painetta esimerkiksi uraa ajatellen ja elämä on varmempaa kuin aiemmin. Katse on kohti tulevaisuutta, koska esimerkiksi mitä vanhemmaksi lapset kasvavat, sitä tarkemmin pohditaan sitä, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun koti on tyhjä. On aika keskittyä olennaiseen, päästää oma sisäinen energia valloilleen. Myöskään fyysistä vanhenemista ei voi enää peittää, vaan on päätettävä miten haluaa vanheta. Tosiasia on se, että aikaa on yleisesti ottaen vähemmän edessä, kuin takana. 8. seitsenvuotiskaudella eli ikävuosilla 49–56 niin sanottu elämän rentoutuminen jatkuu, viimeisetkin nuoruuden itsekkyyden rippeet saattaa olla karistettu, ja on aikaa sekä halua antaa itsestään muille. (Dunderfelt 2011, 180–181; Wais 2002, 167–169.)

60 ikävuoden raja sisältyy 9. seitsenvuotiskauteen eli vuosiin 56–63. Kuten huomautettu, nykyään kuusikymppisestä ei puhuta enää vanhuksena vaikka eläkeikä häämöttääkin lähitulevaisuudessa. Nyt voi viimeistään aloittaa suunnittelun ja asennoitumisen tulevaa eläkeikää varten. Vapaa-ajan määrän kasvaessa ja säännöllisten velvollisuuksien puuttuessa on aikaa hahmottaa mennyttä, kerätä uusia kokemuksia ja kehittää itseään niin pitkään, kuin esimerkiksi kunto ja talous sen sallivat. Seuraavaan seitsenvuotiskauteen, joka käsittää ikävuodet 63–70 sisältyy usein siis eläkkeelle jääminen. On aika aloittaa uusi elämä ja luoda uudestaan yhteys maailmaan. (Dunderfelt 2011, 192, 200–201, 204; Wais 2002, 174–175.)

Me, aivan nuoret ja vanhat, tiedämme mikä on oleellista ja todella tärkeää (Wais 2002, 178).

5 Tutkimusmatka

5.1 Matkan tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön alkuperäinen idea lähti tutkijan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta vapaaehtoismatkailua ja vapaaehtoismatkalle lähtevien motiiveja kohtaan. Toimeksiantajan löytäminen oli aluksi hankalaa, koska kyseessä oli varsin henkilökohtainen aihe-ehdotus, josta ei haluttu luopua. Vahva tahto tehdä opinnäytetyö aiheesta sai viimein vastakaikua Kehityksmaayhdistys Pääskyt ry:ltä. Opinnäytetyön aiheena on siis vapaaehtoismatkailu, ja tutkittava ilmiö on Etelän vapaaehtoisohjelman eli Etvon kautta mukaan lähteneiden taustat ja motiivit. Kuten mainittiin, Kehityksmaayhdistys Pääskyt toimi yhteistyössä viime syksynä loppuneen Etvon kanssa. Kerraten vielä, että työn tarkoitus oli selvittää näiden vapaaehtoismatkalle lähteneiden matkailijoiden motiiveja, motiivitutkimuksen kietoutuessa elämänkaaritutkimukseen. Työ on siis rajattu matkustusmotiiveihin (painottaen vapaaehtoismatkailun motiiveja) ja matkan mahdollistaviin ja/tai matkalle työntäviin erilaisiin elämänvaiheisiin. Työssä tarkastellaan myös elämänkaaren kehityksen vaikutuksia motiivipohjaan, ja näitä vaikutuksia käsitellään alakysymyksen alla.

Kanasen (2008, 51) ohjeiden pohjalta työtä ohjaamaan luotiin tutkimuskysymykset, jotka toimivat selkärankana kohti työn tavoitetta. Kysymykset pyrittiin tiivistämään ja muotoilemaan niin, että niillä voitaisiin saada vastaus tutkimusongelmaan. Vastausta etsimään luotiin *päättutkimuskysymys*:

1. "Mitä motiiveja on vapaaehtoismatkan takana?" Kohderyhmänä on Etelän vapaaehtoisohjelmassa mukana olleita henkilöitä niin Kehityksmaayhdistys Pääskyn kautta, kuin muualtakin.

Koska lisäksi on tarkoitus tutkia myös erilaisten elämänvaiheiden mahdollista vaikutusta, luotiin tueksi myös *alakysymys*:

- 1.2 "Miten henkilön silloinen elämänvaihe kietoutui motiiveihin ja vaikuttiko se matkustusajankohtaan?"

Odotettavissa oli, että tulokset matkustusmotiiveihin liittyen jatkavat samanlaista linjaa kuin aiemmissa tutkimuksissa, sillä Etvon kautta vapaaehtoiseksi lähteminen

vaati intohimoa ja sitoutumista projektiin. Yleisesti vapaaehtoismatkailun motiivien kanssa saattoi odottaa kumpuavan siis sellaisia yhteisiä tekijöitä, kuin todellinen halu auttaa, yhteisöllisyyden kokeminen muiden samanhenkisten kanssa, halu oppia uutta niin itsestä kuin paikallisesta kulttuurista ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen. Esimerkiksi Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry:n toiminnanjohtaja Heli Janhunen (2016) kertoi, että heidän kauttaan vapaaehtoiseksi lähteneitä on yhdistänyt muun muassa halu kehittää itseään, halu osallistua kehitysyhteistyöhön, eli halu tehdä jotain mielekästä ja tärkeää, ja halu kokea kehityksensä arkea tavalla, joka ei tavallisella matkalla olisi mahdollista. Varsinaisia oletuksia ei tutkimuksen luonteen vuoksi kuitenkaan tehty, vaan edettiin avoimin mielin. Tutkimusprosessin alusta lähtien erityistä kiinnostusta ovat herättäneet tulokset elämäntilanteen vaikutuksista motiiveihin ja matkustusajankohtaan, koska siitä ei liiemmin löytynyt tutkimuksen kannalta relevanttia tietoa.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän valinnan tulee lähteä itse tutkimusongelmasta ja sen tulee tukea laadittuja tutkimuskysymyksiä. Valittu menetelmä ohjaa tutkimuksen kulkua, muun muassa koskien aineiston keruuta, analysointia ja aineiston tulkintaa. Lisäksi oikea tekniikka tukee myös tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2008, 16; Tuomi & Sarajärvi 2009, 57.) Kananen (2008, 26) mukaan yleisesti tutkimuksen johtohahmon sanotaan olevan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus ei ole mahdollista ilman kvalitatiivista. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 66–67) jatkavat, että edellisen väittämän ongelma on tutkimusmenetelmien perimmäiset tarkoitukset, sillä laadullisen tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää, kun taas määrällisen selittää ilmiötä. Ristiriita voidaan kuitenkin pyörittää ympäri, ja menetelmiä voidaan yhdistellä tutkimusongelman luonteen mukaan, sillä tärkeintä on mielekäs lopputulos (mts. 65). Kananen (2008, 24) jatkaa vielä, että parhaassa tapauksessa laadullinen tutkimus määrällisen kumppanina lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 150) painottavat, että laadullisen tutkimuksen ymmärtävän luonteen vuoksi panostetaan nimenomaan määrän sijasta laatuun. Tähän opinnäyte-työhön valittiin laadullinen tutkimus, koska tarkoitus oli ymmärtää ilmiötä. Lisäksi tarkoitus oli pyrkiä ymmärtämään ilmiötä nimenomaan tiedonantajien näkökulmasta

jopa hyvin henkilökohtaisella tasolla, ja täten oli ilmeistä, että asiaa oli kysyttävä heiltä itseltään. Tutkimuksessa käytettiin myös osittain määrällistä tutkimusta, koska kaikkien tiedonantajien kanssa haastattelua ei pystytty järjestämään. Tätä avataan enemmän seuraavassa alaluvussa.

Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa voidaan unohtaa numerot ja tilastot, sillä se on luonteeltaan kuvaavaa, ymmärtävää ja tulkitsevaa. Menetelmä on valintana hyvä erityisesti silloin, kun ilmiöstä tiedetään suhteellisen vähän. Tutkimuksen alussa ei tarvitse laatia hypoteeseja, vaan voidaan aloittaa (lähes) tyhjältä kankaalta, jolle tutkija maalaa lopullisen kuvan tulkintojensa mukaan. Lähtiessä tyhjältä kankaalta, ja pyrkiessä kohti syvällistä ymmärrystä ilmiöstä, on tarpeen painottaa analyysin tärkeyttä; analyysiä tehdään alusta loppuun saakka. Tutkijalta tarvitaan myös taitoa päästä sisälle tiedonantajien ajatusmaailmaan saadakseen tulkintoihinsa syvyyttä, sillä onhan lopputulos se, miten tulkinta on tehty ja miten lukija tulkitsee työtä. Siksi on hyvä myös huomioida se, mitä kaikkea raporttiin tulisi kirjoittaa, jotta työn tarkoitus avautuu kaikille osapuolille. (Kananen 2008, 24–25, 28, 31–32; Tuomi & Sarajärvi 2009, 20, 28, 67–69.)

Kuten mainittiin, usein laadullisessa tutkimuksessa ilmiöstä tiedetään vähän, ja tällöin teoreettisella viitekehysellä on painoarvoa. Viitekehys rakentaa raamit niille käsitteille, jotka liittyvät ilmiöön ja ilmiöstä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, ja siitä miten ne linkittyvät toisiinsa. Teoriapohja auttaa avartamaan näkökenttää niin tarvittavien metodien kuin luotettavuudenkin suhteen. Teoria esimerkiksi opinnäytetöissä on tärkeä tuki tutkimuksen empiiriselle osalle, joka tarkoittaa käytännön työtä todellisessa maailmassa, jossa ilmiö tapahtuu. Laadullisessa tutkimuksessa tunnetuimmat aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, havainnointi ja erilaisiin asiakirjoihin perustuva tieto. Tässäkin menetelmiä voi käyttää rinnakkain tai yhdistämällä, mikä onkaan sitten paras tapa tutkimusongelman kannalta. (Kananen 2008, 11–12; Tuomi & Sarajärvi 2009, 18–19.)

Haastattelu menetelmänä on oiva silloin, kun halutaan tietää mitä ihminen aikoo, ajattelee ja tuntee. Havainnointia taas käytetään esimerkiksi silloin, kun halutaan tietää, miten ihminen käyttäytyy. Haastattelutapojakin on useampia; strukturoitu,

puolistrukturoitu, sekä teema- ja syvähaastattelu. Mainituista strukturoitu haastattelu on pinnallisoin tapa kerätä tietoa etukäteen laadittujen kysymysten ja vastausvaihtoehtojen avulla, kun taas puolistrukturoidussa vastausvaihtoehdot on jätetty pois. Kysymystenasetteluun on edellä mainituissa kiinnitettävä huomiota, koska se on keskeistä tulosten kannalta. Teemahaastattelussa taas haastattelurunkoa rakennetaan ilmiöön liittyvien teemojen varaan. Haastattelurungon voi ajatella koostuvan kolmesta tasosta, joista ensimmäinen käsittelee isoja aihealueita, toinen taso sisältää aihealueita tarkentavia kysymyksiä ja kolmas yksityiskohtaiset kysymykset. Viimeisenä vaan ei vähäisimpänä on syvähaastattelu, jossa korostuu tutkijan ja tiedonantajan välinen dialogi ilman kiveen hakattua kaavaa. Haastattelu menetelmänä, ja varsinkin syvähaastattelu vaatii tutkijalta ilmiöön liittyvien aihepiirien tuntemusta, eli teorian merkitys korostuu edelleen. (Kananen 2008, 68, 73; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–73, 75; Valli & Aaltola 2015, 37–38.)

Kasvotusten käytävät haastattelut vaativat aikaa ja rahaa, mutta niiden puolesta puhuu niiden joustavuus ja syvällisempi lähestymistapa. Haastattelussa on mahdollista elää tilanteessa, välttyä väärinkäsityksiltä, selventää kysymyksiä ja rakentaa keskustelua. Kasvotusten käytävän haastattelun etuna on myös mahdollisuus tiedonantajan havainnointiin eli esimerkiksi, miten tiedonantaja reagoi johonkin tiettyyn kysymykseen. Tutkimusongelman kannalta parasta on panostaa laatuun, eli valita sellaiset tiedonantajat, jotka omaavat tietoa ja kokemusta ilmiöstä. Tarkoitus on tietenkin saada kaikki mahdollinen tieto irti, joten on parempi, että tiedonantajalla on aikaa valmistautua haastattelutilanteeseen. Aineiston lisäksi eettisyydenkin kannalta on etu, jos tiedonantajille on mahdollista antaa kysymykset etukäteen tutkittavaksi. Yleisellä tasolla ja eettisyyden näkökulmasta hyväksyttävää tutkimusta on, jos tutkimus tehdään luonnollisissa olosuhteissa ja käytetään menetelmiä, joissa tiedonantajien ääni pääsee kuuluville. Heidän tulee etukäteen tietää mihin he ryhtyvät; tavoite ja menetelmät ovat selvillä, sekä osallistumisen tulee olla vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja tiedot luottamuksellisia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73, 125, 127, 131.)

5.3 Aineiston keruu

Kananen (2008, 85) toteaa, että tieteellisesti hyväksyttävän opinnäytetyön aineiston koko riippuu pitkälti käytettävissä olevista resursseista, koska tosiasiaassa opinnäyte-

työn tarkoitus on osoittaa opiskelijan oman alan tuntemusta, ja siksi aineiston koon sijaan voitaisiin antaa enemmän arvoa tulkinalle. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa mielletään, että yli 10 haastattelulla tavoitetaan jo kylläntyminen eli saturaatio. Saturaatiosta puhutaan silloin, kun aineistosta ei saada enää tutkimuksen kannalta uutta tietoa, eli tietty määrä haastatteluja auttaa näkemään sen peruskuvan, jonka ilmiöstä voi saada. (Mts. 34–36, 38–39, 87.) Esimerkiksi tässä työssä tutkimusongelman kannalta tärkeämpää oli löytää sopivat tiedonantajat eli määrä korvattiin laadulla.

Tutkimuksessa oli mukana 16 tiedonantajaa, jotka valittiin etukäteen. Kriteereiksi oli laadittu, että tiedonantajalla täytyi jo olla kokemusta vapaaehtoismatkailusta, ja lisäksi hänen tuli olla ollut mukana Etelän vapaaehtoisohjelman kautta. Toimeksiantajan kautta saatiin yhteys 4 tiedonantajaa ja loppuihin 12 saatiin yhteys heidän vapaaehtoismatkallaan pitämien blogien kautta. Etsintä blogien avulla oli hakuammuntaa, koska osalla matkasta oli jo useampi vuosi, eli tiedossa ei ollut ovatko blogit enää ajankohtaisia. Kuitenkin aluksi tiedonantajia saatiin kasaan 20, mutta ensimmäisen yhteydenoton ja varsinaisen aineistonkeruun välillä oli aikaa, joten erinäisistä syistä matkan varrella tippui 4 henkilöä.

Varsinaista aineistonkeruuta varten laadittiin haastattelurunko (Liite 1.), jota Vallin ja Aaltolan (2015, 35) neuvoja noudattaen alettiin hahmotella vapaan ideoinnin voimin. Ideointia toteutettiin läpikäyty teoria ja tutkimusongelma mielessä pitäen. Alkutai-paleen pelko kysymysten riittävydestä selätettiin, sillä ideoinnin päätteeksi kysymyksiä päädyttiin karsimaan ja jäljelle jääneet hiottiin lopulliseen muotoon. Haastattelurunko oli jaettu 3 osaan, joista ensimmäinen käsitti tiedonantajan taustatietoja, muun muassa siis kysymykset sukupuolesta, vapaaehtoismatkan ajankohdasta ja kestosta sekä matkustustottumuksista. Toisessa osassa käsiteltiin aikaa ennen matkalle lähtöä, jonka avulla pyrittiin tiedustelemaan tiedonantajan elämäntilannetta, motiiveja ja odotuksia. Viimeinen osa oli omistettu itse vapaaehtois aikaan ja sen jälkimaininkeihin. Näiden kysymysten kautta haettiin tietoa siitä, miten matka vastasi odotuksia, mitä siitä jäi käteen, ja vaikuttiko se mahdollisesti tiedonantajan elämäntyyliin. Haastattelun loppuun jätettiin vielä tilaa avoimelle keskustelulle, koska jotkut kysymykset vaativat hyvinkin syvällistä itsetutkiskelua. Näin loppukevennyksenä oli siis vielä tilanteen purku, jonka tiedonantajat kokivat mieluisana asiana.

Itse haastattelut toteutettiin yhteistuumin pääosin Skypen välityksellä. Kanavan valintaan vaikutti käytettävissä olevat resurssit, lähinnä aika ja tiedonantajien saavutettavuus. Haastattelun ajankohdat sovittiin sähköpostitse, ja itse haastattelutilanne toteutettiin rauhallisessa ilmapiirissä niin tutkijan kuin tiedonantajankin ollessa kotona. Ennen haastattelua tiedonantajille oli lähetetty haastattelurunko tutkittavaksi, jotta he saisivat osviittaa siitä, mitä on tulossa. Jokaiselle oli ensimmäisen yhteydenoton yhteydessä kerrottu mitä tutkimus koskee, mutta haastattelurungon näkemällä he saivat aikaa pohtia vastauksia.

Yhden haastattelun kesto oli noin 45 minuuttia, ja tiedonantajien luvalla haastattelut nauhoitettiin helpottaen näin itse haastattelutilannetta sekä jälkepäin sen purkua. Haastattelut sujuivat melko vaivattomasti johtuen varmasti osittain siitä, että tiedonantajat saivat olla itselleen tutussa ympäristössä. Haastattelutilanteessa pyrittiin myös havainnoimaan tiedonantajien reaktioita sekä esittämään tarpeen tullen lisäkysymyksiä. Lisäkysymyksiä lähetettiin tarpeen tullen myös niille tiedonantajille, joiden kanssa haastatteluja ei saatu sovittua. Näille muutamalle tiedonantajalle lähetettiin siis sama haastattelurunko ja kehoitettiin vastaamaan ajan kanssa. Yhteydenpito tapahtui sähköpostitse ja myös lisäkysymysten teko tapahtui sähköpostia käyttäen. Näin saadut vastaukset eivät olleet aivan yhtä laajoja, mutta riittäviä tutkimuksen kannalta.

5.4 Aineiston analysointi

Ennen aineiston käsittelyä rajauksen teko on tärkeää, koska kaikkea ei ole aikaa tutkia. Aineistoa käsiteltäessä runkoa pilkotaan mielekkäisiin osa-alueisiin, ja kootaan uudestaan selkeämmäksi kokonaisuudeksi, jotta saataisiin nostettua esiin ilmiön rakenne. Tutkimusongelman näkökulmasta tiedossa oli, että tämän työn varsinaisessa analyysissä idea on etsiä samankaltaisuuksia ja syy-seuraussuhteita. Poikkeukset otettiin tietysti myös huomioon. Aineiston järjestämisen jälkeen aineiston analysointivaiheessa käytettiin yhtä laadullisen tutkimuksen perusmenetelmää eli sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysiä voi käyttää yksittäin tai yhdistettynä muihin analyysimenetelmiin, ja sen avulla on tarkoitus luoda tiivistetty, selkeä ja yhtenäinen kuva ilmiöstä. Aineiston tiivistäminen mielekkääseen muotoon auttaa lopussa myös luotettavam-

pien johtopäätösten teossa, sillä pelkkä tulosten esittely ei riitä. (Kananen 2008, 88, 91; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 93, 103, 108.)

Analyysiä voidaan tehdä joko aineisto- tai teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä eli induktiivisessa etenemistavassa on tarkoitus luovia yksittäisestä yleiseen. Teorialähtöinen eli deduktiivinen lähestymistapa loogisesti taas tarkoittaa aineiston analyysiä aikaisemman tiedon pohjalta. Teoriaohjaavaa lähestymistapaa voidaan taas käyttää esimerkiksi rinnastettuna aineistolähtöiseen analyysiin. Tämä analyysimalli on kytköksissä teoriaan, mutta teorian avulla on tarkoitus antaa lähinnä suuntaa tai auttaa aineistolähtöistä analyysiä, ei siis esimerkiksi testata jotain olemassa olevaa teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97.) Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistolähtöistä analyysimallia ja sen tukena teoriaohjaavaa mallia. Haastattelurunkoa rakentaessa tutkija käytti oman tietämyksensä ja vaiston rinnalla tutkimusta varten luettua teoriaa, ja myös sisällönanalyysi tehtiin teoriaohjaavasti vertaillen tuloksia jo olemassa olevaan tietoon. Mallien yhdistäminen oli välttämätöntä, koska pelkän vaiston varassa eteneminen ei olisi johtanut luotettaviin tulkintoihin eikä johtopäätöksiin. Aikaisemmat tutkimukset muun muassa matkustusmotiveista ja ihmisen elämänkaaresta auttoivat luomaan moniulotteisemman haastattelurungon sekä lisääntynyt tietämys oli tärkeä seikka etsiessä aineistosta ”totuutta”.

Haastattelujen jälkeen aineistot purettiin yksitellen Word-tiedostoon. Purkaessa ei käytetty sanatarkkaa litterointia, koska siihen ei ollut tarvetta, vaan ylös pyrittiin kirjaamaan vain tutkimuksen kannalta merkittävä ja kiinnostava tieto. Se helpotti myös analyysin jatkovaiheessa aineiston läpi käymistä. Sen jälkeen, kun kaikki haastattelut oli käyty läpi, vastaukset siirrettiin samaan Word-tiedostoon, jotta nähtäisiin paremmin kokonaiskuva. Runkoa tiivistettiin aihealueittain, koska haastattelurungossa oli esimerkiksi useampi kysymys, joiden avulla pyrittiin saamaan tietoa tiedonantajien motiveista. Runko jakautui tässä vaiheessa tiedonantajien taustoihin, motiveihin (myös elämänvaiheiden vaikutus), matka-aikaan, matkalta paluuseen ja matkan jälkihoitoon, sekä lopuksi yhteenvetoon. (Kananen 2008, 80–81.)

Aineistosta nostettiin esimerkiksi motivaatiotekijöitä tutkittaessa ensiksi kaikki tiedonantajien mainitsemat tekijät kysymyksittäin, jonka jälkeen ne luokiteltiin samantyyppisten aihealueiden alle. Luokittelun jälkeen aihealueista poimittiin ylös tärkeimmät, eli ne, jotka mainittiin useimmin. Haastavaa oli kiinnittää huomiota siihen,

ettei saman tiedonantajan mainintoja toisteta, ja siksi avuksi annettiin värikoodit jokaiselle tiedonantajalle. Myös tästä syystä analyysivaihe venyi kestoaltaan odotettua pidemmäksi. Elämänvaiheen vaikutusta tutkittaessa tiedonantajat jaettiin ikäryhmiin elämänkaaritutkimuksen teoriaan tukeutuen, ja aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia ja sitä analysoitiin teoriaohjaavasti. Tiivistämistä ja tiedon uudelleen kokoamista tehtiin jokaisen kysymyksen tai aihealueen kohdalla. Ennen varsinaista puhtaaksi kirjoittamista analyysitiedosto vielä tulostettiin, koska paperilla kokonaiskuvaa koettiin olevan helpompi hahmottaa. Samankaltaisuuksien ja yhdistävien tekijöiden lisäksi huomioitiin myös poikkeavat vastaukset kontrastin saamiseksi. Tuloksia esitellessä käytettiin esimerkkeinä suoria lainauksia tiedonantajilta, koska ne antavat lisäymmärrystä ja luotettavuutta pelkkien kuvioiden ja numeroiden sijaan, sekä osaltaan antavat tukea ja oikeutusta tulkinnoille. (Kananen 2008, 92; Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.)

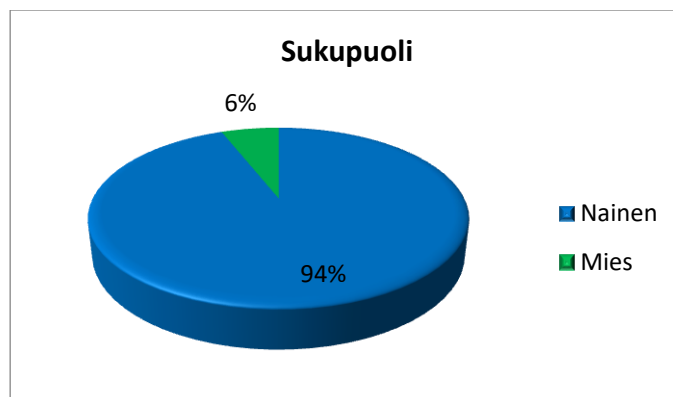
6 Matkan tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tärkein osa eli tulokset. Aineistoa analysoidessa pyrittiin mahdollisimman moniulotteiseen tulkintaan tutkimusongelman kannalta luotettavien johtopäätösten tekemiseksi. Edelleen on muistettava, että tiedonantajien määrän perusteella ei voi tehdä luotettavia yleistyksiä, mutta tulosten avulla saadaan ainakin suuntaa antava kuva siitä, millainen ja millä motiiveilla on Etvon kautta vapaaehtoistyöhön lähtenyt matkailija. Lisäksi esitetään tulkintoja siitä, miten motiivit kietoutuvat elämänvaiheisiin.

Tulosten esittely aloitetaan kartoittamalla tiedonantajien taustat. Näiden tietojen avulla pyrittiin muodostamaan vapaaehtoismatkailijan profiili, ja valottamaan alustavasti hieman myös matkustusmotiiveja. Tätä seuraa ”totuuden” etsintä eli seuraavassa kysymyssarjassa oli tarkoitus löytää vastaus koko tutkimuksen ydinongelmaan; toisessa alaluvussa tutkitaan siis tiedonantajien motiiveja vapaaehtoismatkalle. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan matkan vaikutuksia ja neljännessä mahdollista elämäntilanteen/elämänvaiheen vaikutusta motiiveihin sekä matkustusajankohtaan. Lopuksi kootaan yhteenveto, jossa esitetään tulkinta vapaaehtoismatkailijan profiilista, vastataan tutkimuskysymyksiin ja esitetään johtopäätökset.

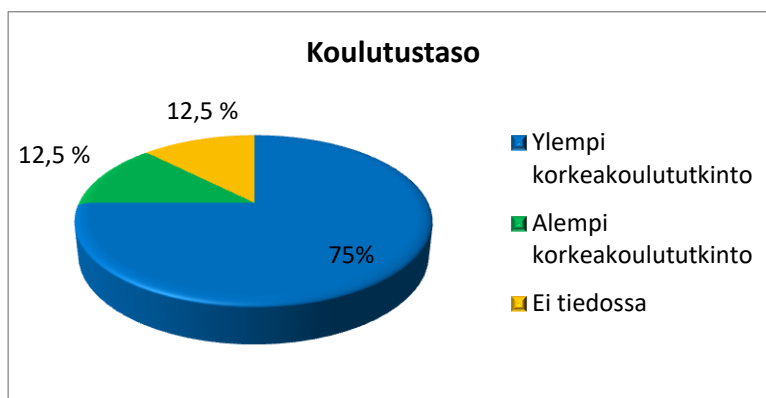
6.1 Tiedonantajien taustat

Haastattelun ensimmäisessä osiossa tiedusteltiin asioita, jotka liittyvät tiedonantajien taustatietoihin, muun muassa sukupuoleen, ikään, koulutustasoon, aikaisempaan vapaaehtois- ja matkustuskokemukseen sekä silloiseen elämäntilanteeseen. Tutkimukseen osallistuneiden 16 tiedonantajan profiili tuki osittain aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia. Näistä 16 tiedonantajasta 15, eli pyöristettynä 94 % oli naisia, ja lisäksi mukana oli vain yksi mies (Kuvio 4.). Esimerkiksi Nousiaisen (2011, 43) tekemässä opinäytetyössä vapaaehtoismatkailijoiden profiilista 92 % oli naisia ja 8 % miehiä (n=26). Myös Andereck ja muut (2011, 2–3) toteavat naisten olevan vapaaehtoistyössä miehiä aktiivisempia.

Kuvio 4. Tiedonantajien sukupuolijakauma

Seuraavaksi tiedusteltiin tiedonantajien koulutustaustaa ja ammattia, jossa he ovat pisimpään toimineet. Koulutustaso kysyttiin siksi, että esimerkiksi Andereck ja muut (2011, 2–3) sanovat, että useimmiten vapaaehtoiseksi lähtevällä on ylempi korkeakoulututkinto. Tätä tukee myös Nousiaisen (2011, 45–46) tutkimus, jossa 73 % oli suorittanut ylempään korkeakoulututkintoon. Tässä tutkimuksessa ylempään korkeakoulututkintoon suorittaneita oli 75 % ja alemman 12,5 % (Kuvio 5.).

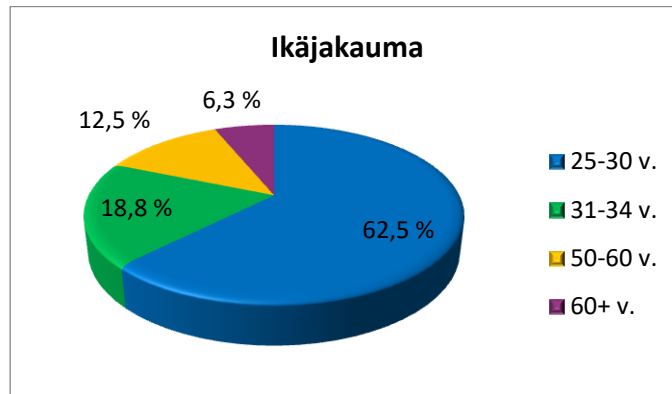
Kuvio 5. Tiedonantajien koulutustaso

Edellä mainituissa tutkimuksissa ammatilla ei ole nähty olevan suurta vaikutusta, eikä sitä siksi nosteta tässäkään suuremmin esille. Ammatilla tai ammatillisella näkökulmalla oli tosin vaikutusta matkapäätökseen ja motiiveihin, joihin palataan seuraavassa alaluvussa. Mainittavan arvoista on kuitenkin, että 16 tiedonantajasta 5 oli toiminut opetustehtävissä ja 2 kehitysyhteistyön parissa. Muista ammanteista voi nostaa esiin esimerkiksi tutkijan, psykologin, sosionomin ja ympäristökasvatuksen sekä kansainvälisten asioiden ja politiikan parissa työskennelleet. Mainittujen perusteella voisi tulkita, että tietyn tyyppisellä ammatilla voisi olla enemmän yhteyttä ja työntövoimaa vapaaehtoisuuskailuun.

Koulutustaustan ja ammatin jälkeen kysyttiin, minkä ikäisenä tiedonantajat olivat olleet vapaaehtoisuuskailulla. Se, miksi haluttiin tietää juuri se ikä, jolloin matka oli tehty, liittyy elämäntutkimukseen. Osalla tiedonantajista matkasta saattoi siis olla jo useampi vuosi, kun taas yksi heistä oli saapunut matkaltaan vain 3 kuukautta ennen haastattelua. Ikäluokista selkeästi suurin oli 25–30-vuotiaat, ja heitä oli 62,5 % tiedonantajista (Kuvio 6.). Seuraavaksi suurin luokka oli 31–34-vuotiaat (18,8 %) ja loput olivat selvästi vanhempia. Ikäjakauma tukee aikaisemmin mainittua Tansaniassa tehtyä tutkimusta, jossa pääosa oli alle 30-vuotiaita (Hannam & Diekmann 2010, 143) sekä hieman Nousiaisen (2011, 44) tutkimusta, jossa suurimmat ikäluokat olivat 28–37-vuotiaat (50 %) ja 18–27-vuotiaat (26,9 %). Mielenkiintoista taas oli, että tämän tutkimuksen ikäjakauma oli vastakkain Andereck'n ja muiden (2011, 2–3) näkemyksen kanssa, että yleensä vapaaehtoiseksi lähtevä on 35–44-vuotias nainen. Tässä tiedonantajista yksikään ei osunut tähän ikäluokkaan. Tosin esimerkiksi Novelli

(2005, 186) kirjoittaa, että kasvava kohderyhmä on välivuotta työstä ja etenkin koulusta pitävät, eli yleensä nuorempi väestöryhmä. Pidetään siis edelleen kiinni siitä, että tutkimuksessa oli kyseessä pieni kohderyhmä, joten vertailu ei ole täysin luotettavaa.

Kuvio 6. Tiedonantajien ikäjakauma

län lisäksi kysyttiin vapaaehtoisuuden kestoa ja maata, jossa työ tehtiin. Vapaaehtoisuuden kestolla mitataan yleensä työntekijän sitoutuneisuutta, ja maalla tai maanosalla voidaan selittää vetovoimatekijöitä. Tiedonantajien keskuudessa yleisin matkan pituus oli 6 kuukautta (7 henkilöä), mutta pituus vaihteli 3 kuukaudesta aina 10 kuukauteen asti. Maanosista suosituimmat olivat Keski- ja Etelä-Amerikka (7 henkilöä), seuraavaksi Afrikka (6 henkilöä) ja viimeisenä Aasia (3 henkilöä).

Seuraavaksi tiedusteltiin tiedonantajien aikaisempaa vapaaehtoisuutta ja muuta matkustuskokemusta sekä matkustustottumuksia. Aikaisemmalla vapaaehtoisuuskokemuksella saatiin tietoa taipumuksesta vapaaehtoisuuteen, ja lisäksi vapaaehtoisuuskokemusten sanotaan tyypillisesti olevan kokeneita matkustajia (Hannam & Diekmann 2010, 143). Tiedonantajista 7 oli, ja 8 ei ollut tehnyt aiemmin vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoisena olleista 5 teki vapaaehtoistyötä Suomessa ja 2 oli ollut ulkomailla. Tiedonantajista 13 koki olevansa kokenut matkustaja ja 3 sanoi olevansa melko kokenut. Matkustaessaan suurin osa (12 henkilöä) suosi ulkomaita, 2 kotimaata ja 2 suosi molempia. Yksi tiedonantajista totesi matkustaneensa paljon vapaaehtoistyöhön lähtöä varten, ollakseen siis valmiimpi tulevaan koitokseen. Kotimaan matkailua pääsääntöisesti tekevät vetosivat muun muassa vihreisiin arvoihin ja elämäntilanteeseen.

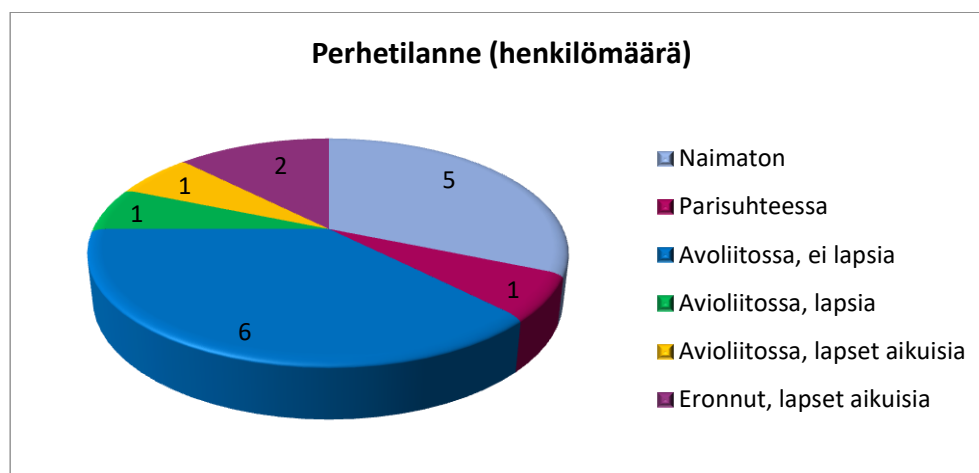
Sekä että. Tällä hetkellä elämäntilanteen vuoksi (neljä pientä lasta) suosin kotimaata.

Elämäntilannetta tiedusteltiin myös tiedonantajien perhe- ja työllisyystilanteen kautta. Näillä kysymyksillä haluttiin tietää silloisen elämäntilanteen vaikutus matkan ajankohtaan, sillä se oli tärkeä tieto ajatellen erityisesti alakysymystä. Tuloksista selvisi, että suurin osa (6 henkilöä) eli avoliitossa ilman lapsia ja toiseksi suurin ryhmä oli sinkkotalouksia (5 henkilöä). Muut ryhmät jakaantuivat melko tasaisesti (Kuvio 7.). Yhteensä siis pyöristäen 56 % eli parisuhteessa ja 44 % oli sinkkuja, lapsia oli 25 %:lla tiedonantajista ja lapsettomia oli 75 %. Nousiaisen (2011, 49–50) tutkimuksessa parisuhteessa eli 42,3 %, naimattomia oli 57,7 %, lapsia oli 11,5 %:lla ja lapsettomia oli 88,5 % eli tulokset olivat melko samanlaiset. Mielenkiintoista oli, että parisuhteessa eli isoin osa, koska yleisesti voisi odottaa, että vapaaehtoismatkalle on helpompi lähteä ilman sitoumuksia. Tosin avoliitossa elävistä 2 lähti matkalle avopuolisonsa kanssa.

Elin avoliitossa ja lähdimme yhdessä vapaaehtoistöihin.

Toinen näkökulma;

Eronneena, lapsensa aikuiseksi kasvattaneena, perhetilanne mahdollisti matkan oikein hyvin.

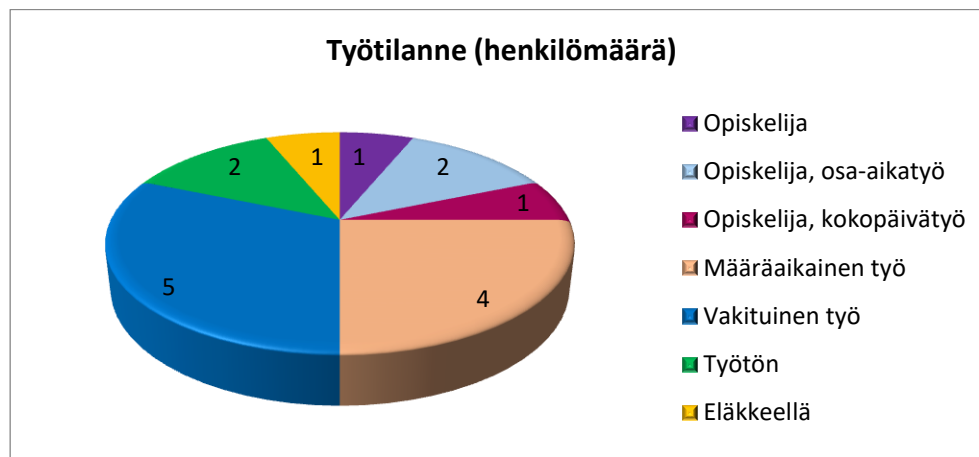
Kuvio 7. Tiedonantajien perhetilanne

Tiedonantajien työtilanne matkan ajankohtana jakautui niin, että vakituksessa työsuhteessa oli 5 henkilöä, joka oli suurin ryhmä (Kuvio 8.). Seuraavaksi suurimmat

ryhmät (4 henkilöä) olivat määräaikaisessa työsuhteessa olevat ja opiskelijat. Opiskelijoista 3 teki opintojen ohella töitä. Lisäksi 2 henkilöä oli työttömänä ja 1 jo eläkkeellä. Myös Nousiaisen (2011, 46–47) tuloksissa suurin osa oli työssäkäyviä (50 %) ja seuraavana olivat opiskelijat (34,6 %). Tässä tutkimuksessa työssäkäyvistä 2 palasi töihin matkan jälkeen ja 2 ei. Määräaikaiset työsuhteet olivat päättyneet ennen matkaa.

Olin töissä. Sain virkavapaata ja sit kävi oikeestaan sillei, et sen vapaaehtoisajan aikana irtisanouduin. Palasin sitten uuteen työhön matkan jälkeen.

Olin määräaikaisessa työssä, mutta minulle olisi tarjottu jatkoa.

Kuvio 8. Tiedonantajien työtilanne

Osion viimeisimpinä kysymyksinä tiedusteltiin vielä tiedonantajien omaa mielipidettä siitä, tukiko silloinen elämäntilanne vapaaehtoismatkaa. Lisäksi kysyttiin vielä, saiko tiedonantaja tukea lähipiiriltään. Tiedonantajista 14 koki elämäntilanteen olevan otollinen lähdön ajankohdalle, ja 3 eniten esille nousutta perustelua olivat: ei sitoumuksia tai velvoitteita Suomessa (esimerkiksi perhe), työtilanne mahdollisti lähdön (ura alkuvaiheessa, virkavapaa, eläkkeelle jäänti) ja opintojen tilanne mahdollisti lähdön (vastavalmistunut, lähtö ennen lopputyötä).

Kyllä tuki. Halusimme lähteä ennen lasten kouluun menoa. Molempien vanhempien työtilanne mahdollisti lähdön. Moni ei varmaan olisi lähtenyt pienten lasten kanssa, mutta meille se sopi.

Oma perhe ei tarvinnut minua joka hetki, olin vakituisesta työstäni opintovapaalla ja taloudellinen tilanne oli vakaa, oli myös vielä sopivasti "virtaa" uuteen asiaan, kertoo vanhemman sukupolven edustaja.

2 tiedonantajaa koki tilanteen olevan sekä että, mitä toinen heistä perusteli seuraavasti:

Toisaalta kyllä. Edessä oli graduvaihe, joten ajattelin, että lähdän vielä ennen sitä. Toisaalta olin parisuhteessa ja kumppanini jäi Suomeen, mikä oli jossain määrin hankala päätös. Toisaalta parisuhteemme oli myös hieman huonossa jamassa, joten olin päättänyt, että haluan aivan oman matkan.

Elämäntilanteen ohella 13 tiedonantajista sai tukea lähipiiriltään ja 3 koki tilanteen olevan sekä että. Osalla lähipiirissä oli huolia kehitysmaassa asumisen suhteen ja osalla lähipiiri piti ajatusta hulluna. Jokainen heistä piti kuitenkin omasta päätöksästään kiinni ja toteutti matkansa.

Lapsilla ei ollut juuri mitään sitä vastaan (he ovat ennenkin todenneet, että heillä on vähän outo äiti, vaikkakin positiivisella tavalla.) Miehelle piti asiaa perustella, mutta yhteisymmärrys löytyi, ystävät olivat kannustavia ja innoissaan.

Enimmäkseen, vaikka vähän kahelina kaikki pitivätkin: lähteä nyt omalla rahalla ilmaiseksi tekemään työtä maahan, jossa olosuhteet ovat todella alkeelliset. Eniten ystäviäni mietitytti se mikä itseänikin: jo lähtövaiheessa oli tiedossa, että Nepaliin odotettiin isoa maanjäristystä hyvin lähitulevaisuudessa.

6.2 Motiivit vapaaehtoismatkalle

Seuraavaksi paneudutaan tiedonantajien motiiveihin eri näkökulmista. Edellisen osion 4 viimeistä kysymystä sivusivat motiivitutkimusta, koska ne liittyvät elämäntilanteeseen ja ovat sitä kautta kytköksissä kenties myös motiiveihin. Tässä vaiheessa motiiveja yritettiin nostaa esille kysymällä muun muassa, mistä alun perin lähti ajatus vapaaehtoisuudesta, miten kohde/projekti valikoitui ja millaisia odotuksia tiedonantajilla oli. Tiedonantajia pyydettiin myös itse mainitsemaan ne erityiset motiivitekijät, jotka olivat matkan takana, minkä jälkeen heitä pyydettiin nostamaan sieltä 3–5 tärkeintä tekijää. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vaikutusta matkapäätöksessä. Esiin nostettujen motiivien perusteella pääteltiin vielä tiedonantajien tavoitteita, eli oliko pääasiallinen motiivi altruistinen vai egoistinen.

Haastattelurungon mukaan edeten ensiksi selvitettiin alkuperäistä motivaatiota vapaaehtoisuuteen ja siihen yhdistettiin motiivit projektin ja kohdemaan valinnassa sekä ammatillinen näkökulma. Selvimmin esiin nousivat seuraavat 3 tekijää:

1. Oma osaaminen ja vahvuudet käyttöön
2. Vapaaehtoismatka oli pitkäaikainen haave
3. Maanosa tai kohdemaata kiehoi

Haave vapaaehtoistyöstä oli kytenyt jo pitkään. Minulla oli ajatus ja havainto siitä kuinka etuoikeutettu olen asuessani Suomessa, saaden turvallisen lapsuuden ja ilmaisen koulutuksen ja kaikki meille kuuluvat etuoikeudet. Halu jakaa omasta ”hyvinvoinnista” ja se mahdollisuus, että voin lähteä vapaaehtoiseksi tuntui minusta luontevalta.

Afrikka oli tullut minulle läheiseksi sinne aiemmin suuntautuneiden matkojen ja kokemusten kautta. Mosambik kai loppupeleissä valitsi minut, koska sinne haettiin oman ammattialani asiantuntemusta.

Lisäksi yhdistäviä tekijöitä olivat seuraavat motiivit, jotka saivat joitain mainintoja:

- Halu tehdä jotain hyödyllistä/merkityksellistä
- Halu nähdä ja oppia millaista elämä on kehitysmaassa
- Pois oravanpyörästä
- Projektin kiinnostavuus
- Ammatillinen taka-ajatus (arvokas työkokemus, halu kehittää omaa ammattitaitoa)
- Projektilla yhteys opintoihin

Halusin ammatillisesti tutustua toisen mantereen koulujärjestelmään, ottaa etäisyyttä omaan työhön Suomessa sekä toteuttaa lapsuuden aikaisen unelman Perun matkasta. Lisäksi täytin matkan aikana 30 vuotta, joten tämä ajankohta valikoitui sitä myötä.

Seuraavaksi tiedonantajia pyydettiin itse mainitsemaan erityiset motivaatiotekijät, jotka he kirjoittivat esimerkiksi mahdollisessa motivaatiokirjeessä. Tämän kysymyksen alta nousivat kärkikolmikkoon seuraavat tekijät:

1. Halu auttaa/vaikuttaa/tehdä jotain merkityksellistä
2. Oppia itse taitoja/kieltä/kulttuuria
3. Päästä jakamaan omaa osaamista

On mainittava erikseen yksi esiin tullut tekijä, jossa tiedonantajat (2 henkilöä) kertoivat haluavansa vapaaehtoismatkan kokemuksena osaksi itseään, omaa minäkuvaansa, historiaansa ja oman identiteetin rakentajaksi.

Joku voi olla sydämestään taitoluistelijä, toinen voi olla sydämestään muusikko ja sitten mulle oli sillein, et mä en ole mitään, en kelpaa itselleni, ennen kun mä olen tehnyt tai ollut vapaaehtoistyöntekijänä. Siis filosofisesta näkökulmasta nyt mä ymmärrän, siitä tuli vähän niin kuin pakko, oman identiteetin muokkaajana tavallaan.

Tiedonantajilta kysyttiin myös, mitä mieltä he olivat sisäisistä ja ulkoisista motivaatiotekijöistä. Kuten aikaisemmin mainittiin, motiivit ovat yleensä sekoitus näitä kahta (esimerkiksi Kuvio 2.). Vaikka tiedonantajille selvitetiin, mikä ero sisäisillä ja ulkoisilla tekijöillä on, he eivät silti kyenneet erottelemaan näitä. Suurin osa painotti pelkkää sisäistä motivaatiota, vaikka muissa vastauksissa oli painotettu esimerkiksi kohteen vetovoimaa, joka on ulkoinen tekijä. Täten päädyttiin tulkitsemaan vastauksia tutkijan näkökulmasta ja saatiin tulokseksi, että 4 tiedonantajaa mainitsi pelkästään sisäisiä motivaatiotekijöitä ja loput 12 tiedonantajaa sekä että. Tulkinnan mukaan motiivitekijät (tarkastellen kaikkia motiiveihin kytköksissä olevia kysymyksiä) jaettiin niin, että 4 tiedonantajalla tavoitteet olivat puhtaasti egoistisia, ja lopuilla 12 tiedonantajalla oli sekä egoistisia että altruistisia tavoitteita.

Tämän jälkeen heitä pyydettiin vielä mainitsemaan itselleen 3–5 tärkeintä motivaatiotekijää, ja niistä 5 tärkeintä olivat seuraavat:

1. Halu auttaa/tehdä jotain konkreettista paremman tulevaisuuden eteen
2. Halu nähdä ja kokea maailmaa
3. Halu saada työkokemusta
4. Halu oppia ja kokea uutta
5. Halu tutustua uuteen kulttuuriin

Verrattuna Nousiaisen (2011, 59–60) tutkimukseen, viiden kärjestä ei löytynyt tässä vaiheessa kuin kaksi yhtenäistä tekijää: halu oppia ja kokea uutta sekä halu tutustua uuteen kulttuuriin. Yleisten vapaaehtoismatkailun motiivien kanssa samoja olivat halu auttaa ja tutustua uuteen kulttuuriin. Nämä pätevät myös Janhusen (2016) havaintojen kanssa, sillä Janhunen kertoi Pääskyjen lähettämien vapaaehtoisten pääasiallisten motiivien olleen muun muassa halu tehdä jotain mielekästä ja tärkeää sekä halu kokea kehityksensä arkea (kulttuuri, elämäntapa).

Saada perspektiiviä omaan elämään ja elintapoihin, oppia ja kokea uutta sekä mahdollisesti auttaa jotain saavuttamaan sen, mitä minulla on ja jonka koen merkittäväksi (esimerkiksi koulutus tai terveydenhuolto). Nähdä maailmaa.

Viimeiset motivaatiotekijöitä etsivät kysymykset liittyivät tiedonantajien odotuksiin tulevasta matkasta ja niitä sivuten kysyttiin myös matkaan valmistautumisesta. Lisäksi tiedusteltiin, matkustivatko tiedonantajat kohteessa vai oliko pääasiallisena motiivina itse työ. Valmistautumiseen liittyi lähinnä käytännön asioita, kuten yhteydenotto järjestöihin, rokotteiden ja vakuutusasioiden kuntoon laitto ja tutustuminen uuteen kulttuuriin (tavat, kieli ym.). Päälimmäisistä odotuksista nousi esiin seuraavia piirteitä, ja ne ovat yhdistettävissä tärkeimpiin motiiveihin:

1. Halu antaa oma työpanos, oma osaaminen (halu auttaa)
2. Avoimin mielin matkaan (realistiset odotukset)
3. Halu oppia ja kokea uutta
4. Halu tutustua kulttuuriin

Muita odotuksia oli muun muassa mahdollisuus matkustella, ja muutama odotti paikallisilta toimijoilta hyvää ja toimivaa yhteistyötä. Yksi tiedonantaja mainitsi negatiivisia asioita, kuten turvattomuus ja sairaudet.

Olin varautunut pahimpaan. Nepalissa oli reilu kuukausi ennen lähtöämme tapahtunut tuhoisa maanjäristys, ei ollut oikein selkeää kuvaa, kuinka paha tilanne on paikan päällä. Avoin ja tutkiskeleva mieli auttoi sopeutumaan nopeasti. Halusin oppia paikallisia tapoja ja kieltä ja päästä tutustumaan paikallisiin. Halusin jakaa kokemuksia ja nähdä mitä meissä on samaa ja mikä erilaista.

Kohteessa matkustamisesta kysyttäessä oli nähtävissä, että pääasiallisena motiivina ei ollut pelkkä työ, vaan tiedonantajat matkustivat kohteessa sekä sen ympäristössä tilaisuuden tullen ja olosuhteiden mukaan. Vain 1 tiedonantaja matkusti ainoastaan viisumiasioissa. Hankaluuksia matkustamisen suhteen oli varsinkin Aasiaan (Nepal) lähteneillä, koska luonnonolosuhteet ja poliittiset tekijät rajoittivat suuresti mahdollisuuksia.

6.3 Matkan jälkipuinti ja vaikutukset

Tää on mullekin jotenkin sillein hirveen terapeutista, et mä tajuun nyt, et onhan siinä ollut sillain isot kyseessä.

Tässä alaluvussa paneuduttiin matkan jälkeiseen aikaan eli miten oman roolin koettiin toteutuneen ja vastasiko matka odotuksia. Lisäksi tiedusteltiin matkan aikana koettuja haasteita ja onnistumisia, sekä vaikutuksia kotiinpaluuseen ja sen jälkeiseen

aikaan. Viimeisenä haastattelussa kysyttiin vielä, lähtisikö tiedonantaja uudestaan vapaaehtoismatkalle. Aivan haastattelun loppuun jätettiin tilaa vielä vapaalle sanalle, loppukevennykseksi itsetutkiskelun jälkeen. Vapaan sanan antaneiden materiaali löytyy kokonaisuudessaan Liitteestä 2.

Omasta roolistaan vapaaehtoisena 14 tiedonantajaa koki osaamisestaan olleen hyötyä projektissa ja 2 tiedonantajaa ei. Hankaluudet liittyivät pääosin järjestön kanssa toimimiseen ja työnkuvaan kohteessa. Turhautumista aiheuttivat myös erilaiset käytännöt, kuten erilainen opetussuunnitelma. Esimerkkeinä kaksi erilaista näkemystä:

Erittäin paljon, kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä työn tuloksiin ja itsekin olin tyytyväinen siitä, mitä sain irti.

En juurikaan. Työnkuva ei vastannut ollenkaan odotuksiani.

Odotusten kohtaamisesta 13 tiedonantajaa oli sitä mieltä, että matka vastasi odotuksia, 2 tiedonantajaa ei, ja 1 tiedonantaja totesi, että loppua kohden matka alkoi vastata hieman laskeneita odotuksia. Vastauksista esiin nousi seuraavia mainintoja, kuten avoimen mielen apu kohdatessa vastaan tulleet haasteet, opittiin paljon vieraasta maasta, kulttuurista, ihmisistä ja tavoista, sekä itsensä kehittäminen ja uuden oppiminen todella toteutui. Negatiiviset kommentit tulivat järjestön (viitataan aina kohteen järjestöön) toiminnasta. Nostetaan tähän esimerkiksi eräs tiedonantaja (ammattiltaan psykologi), joka teki syvällisellä analyysillään suurimman vaikutuksen koko haastattelun ajan:

Antoisuudellaan vastasi kyllä. Tein tosi tärkeitä tehtäviä, sain matkustaa ja tutustua uusiin mielenkiintoisiin ihmisiin ja kulttuuriin. Opin aivan uusia puolia itsestäni. En ajatellut sitä, et kuin paljon se voi pistää liikkeelle, joutu lähtee jälleenrakentamaan sitä minää ihan alusta. Et sitten, kun se palaksi omaa identiteettiä tuli, niin se pisti kaikki ne loputkin palat täysin sekaisin. Henkilökohtaisen kasvun määrä oli yllättävä. Vastasi odotuksia, mutta siis yllättikin monella tavalla. Pääsi todella siis pinta syvemmälle.

Matkan aikana kohdatuista haasteista kysyttäessä eniten esiin nousivat kehitysmaahan liittyvät asiat (koulutus, oppilaiden taidot, hygienia), kontrastien kohtaaminen (köyhyys, epätasa-arvo), kielimuuri ja mielekkäiden työtehtävien löytäminen. Onnistumisen hetkistä tärkeimmät liittyivät oman työnsä hedelmän näkemiseen, eli koettiin, että omasta työpanoksesta todella oli hyötyä. Yksi tiedottajana työskennellyt tiedonantaja oli muun muassa saanut koti-Suomessa alkuun hyväntekeväisyysaallon

Nepalin maanjäristyksen jälkeiseen katastrofityöhön ja koki sen uskomattomana onnistumisena. Onni löytyi myös aidoista kohtaamisista paikallisten kanssa ja siitä, että opittiin itse esimerkiksi pärjäämään kielitaidolla. Yksi tiedonantaja muistutti, että onni löytyi myös pienistä asioista;

Ehkä onnistumiset kulminoituivat myös joskus siihen, että onnistui löytämään pienestä kioskikaupasta viikon etsinnän jälkeen jogurttipurkin.

Seuraavaksi pyrittiin ymmärtämään vapaaehtoismatkan todellista vaikutusta ihmiseen. Ensimmäisenä tiedonantajilta kysyttiin pinnallisesti, mitä matkasta jäi käteen. Eniten mainittuja asioita olivat henkilökohtainen kasvu ja itsetuntemuksen lisääntyminen, uusi perspektiivi elämään ja tavoitteisiin, matkan aikana luodut ihmissuhteet, muistot ja kokemukset.

Joskus jopa tuntui, että kokemukset tuon puolen vuoden aikana vastasivat muuten noin viiden vuoden elämää.

Matkan jälkipuintiin liittyi olennaisena osana kotiinpaluu, joka lyhyemmänkin matkan jälkeen voi olla hankalaa. Tässä tapauksessa positiiviseksi kotiinpaluun koki 6 tiedonantajaa, negatiiviseksi 2 tiedonantajaa ja sekä että vastasi 8 tiedonantajaa. Positiivisissa vastauksissa esiin nousivat arjen arvostus tutussa ympäristössä ja iloinen jälleennäkeminen perheen ja ystävien kanssa. Negatiivisissa ja sekä että-vastauksissa takaisinpaluushokki koettiin menoaa pahempana, ja hankaluuksia aiheutti yhteiskuntien kontrastit, oman elämän merkityksen uudelleen puiminen sekä 3 tiedonantajaa kokivat rakentaneensa elämänsä kokonaan alusta. Esimerkkinä jälleen kaksi kontrastia:

Palaaminen oli pitkä, vaikea prosessi. Palasin muutama päivä ennen joulua ja pillahdin itkuun Tukholman terminaalissa nähdessäni kaiken sen kiireen ja kimalluksen turhuuksien markkinoilla.

Mahtavaa oli palata omien ystävien ja perheen luo, juoda puhdasta vettä, syödä mitä sattuu, olla terveenä enemmän kuin kuukausi putkeen. Kun avasin oman kotini oven, tuntui siltä, että astui hotelliin, niin hienolta kaikki tuntui.

Kotiin palaamisesta selvittyään tiedonantajista 4 koki matkan muuttaneen elämäntyyliään, 5 tiedonantajaa ei kokenut muutosta ja 7 tiedonantajaa totesi matkan muuttaneen elämäntyyliä jonkin verran. Eniten matkan koettiin vaikuttaneen kulu-
tustottumuksiin, eli opittiin, että onni on muutakin kuin materiaa, alettiin elämään

enemmän hetkessä ja lopetettiin pienistä asioista valittaminen. Vapaaehtoisuuden aikana koettu yhteiskuntien erilaisuus jätti siis jälkensä jollain tapaa suurimpaan osaan tiedonantajista. Ne, jotka eivät kokeneet suurempaa muutosta, kertoivat elämäntyylinsä olleen jo ennen matkaa verrattain vaatimaton ja rennompempi.

Viimeiseksi tiedonantajia pyydettiin keräämään yhteen tärkeimmät kokemukset ja opit matkalta. Näistä tärkeimmäksi opiksi nousi se, että ihmisyyys on aina samankaltaista, perustarpeet ympäristöstä riippumattomia, ja jokaisen tulisi omaksua kunnioittava ja erilaisuutta arvostava elämäntapa. Muita tärkeitä oppeja oli muun muassa arvostus suomalaista yhteiskuntaa kohtaan, hetkessä elämään oppiminen ja omaan psyykkiseen kasvuun liittyvät asiat, kuten omien tarpeiden kuunteleminen. Lisäksi tärkeänä koettiin se, että epäoikeudenmukaisiin asioihin pystyy vaikuttamaan, mutta samalla on ymmärrettävä, miten monimutkaisista asioista on kyse.

On monta tapaa elää ja tehdä asioita oikein, vaikkakin toisin. Miksi me muka näemme oman elämäntapamme yliverlaisena? Me olemme hukkaamassa jotain arvokasta; ihmisläheinen, kunnioittava ja erilaisuutta arvostava elämäntapa on liukumassa käsistämme, se on suuri vahinko.

Kuten mainittiin, lopuksi kysyttiin vielä, että lähtisivätkö tiedonantajat uudelleen vapaaehtoiseksi, johon 13 tiedonantajaa vastasi kyllä ja 3 tiedonantajaa ehkä. ”Kyllä”-vastanneiden keskuudesta nousi esiin vapaaehtoismatkan antama mahdollisuus tutustua kulttuuriin aivan uudella tasolla, mutta osaltaan todettiin myös, että seuraavalla kerralla matkalle lähdettäisiin hieman rennommalla otteella, enemmän nautiskelemaan. Yksi vastaajista odotti kuumeisesti eläkeikää ja sen tuomia mahdollisuuksia, osalla näkyvissä tai ainakin harkinnassa oli jo uusi vapaaehtoismatka. ”Ehkä”-vastanneiden keskuudesta nousi eniten esiin nykyisen elämäntilanteen vaikutus (pienet lapset, asuntolaina ym.).

6.4 Elämänvaiheiden vaikutukset motiiveihin

Tämän alaluvun tarkoitus on tarkastella lähemmin löytykö tuloksista elämänvaiheen kannalta merkittäviä vaikuttajia matkapäätöksentekoon. Tuloksia tarkastellaan verraten niitä elämäнкаaritutkimuksen osioon eli lukuun 5. Aikaisemmin luotiin jo katsaus tiedonantajien elämän- ja työtilanteeseen ennen matkaa ja tuloksista oli huomatta-

vissa matkan mahdollistavia tilanteita ja kuten mainittiin, tiedonantajista 14 koki elämäntilanteensa sopivaksi matkan ajankohdalle.

1. 25–30-vuotiaat; 4. seitsenvuotiskausi (21–28), vaellusvuodet ja toinen puberteetti (28–30)

Tähän ikäryhmään kuului siis suurin osa tiedonantajista eli 62,5 % (10 henkilöä), 9 naista ja 1 mies, ja heistä suurimmalla osalla oli ylempi korkeakoulututkinto. He kokivat olevansa kokeneita matkustajia ja matkustivat myös kohteessa. 6 tiedonantajaa eli parisuhteessa, 3 tiedonantajaa oli naimattomia ja 1 tiedonantaja oli naimisissa. Naimisissa oleva oli ainut, jolla oli lapsia. 5 tiedonantajalla oli määräaikainen työsuhde, 4 tiedonantajaa opiskelivat ja naimisissa oleva piti roolia kotiäitinä.

Kysyttäessä elämäntilanteen otollisuudesta, näiden nuorten aikuisten keskuudesta löytyi samankaltaisuuksia, kuten ei velvoitteita Suomessa, joustava opiskelijaelämä ja ura alkuvaiheessa. Ainoa poikkeus tässä joukossa oli naimisissa oleva tiedonantaja. Näiden tietojen avulla on löydettävissä yhteys elämänkaariteorioihin, jossa tätä vaihetta elävien sanottiin joutuvan valintojen eteen niin opiskelujen, uran kuin perheenkin suhteen. Juurtumista ei ollut vielä pääosin näkyvässä, koska kukaan ei ollut vakituksessa työsuhteessa. Esimerkiksi 2 tiedonantajaa lähti matkalle juuri ennen lopputyötä, 1 tiedonantaja juuri valmistumisen jälkeen, 1 tiedonantaja parisuhteen päättymisen jälkeen, ja 1 tiedonantaja ennen lasten kouluun menoa. Eräs tiedonantaja mainitsi vapaaehtoismatkan ajankohdan sopivaksi myös sen suhteen, että hän täytti matkan aikana 30 vuotta. Esimerkiksi näillä perustein 90 %:lla vapaaehtoismatka toimi eräänlaisen siirtymäriittinä uuteen vaiheeseen.

Motiivitekijöitä tarkastellessa tästä ikäryhmästä nousi altruistisia piirteitä, kaukokai-puuta (halu nähdä maailmaa) sekä kohteen vetovoimaan ja (tulevaisuuden) ammat-tiin liittyviä tekijöitä. Matkaan lähdettiin pääosin avoimin mielin, ennakkoluulotto-mana oppimaan ja nämä osaltaan tukevat myös elämänkaariteoriaa. Matkan jälki-puinnissa esiin nousi asioita, kuten itsevarmuuden/itseluottamuksen kasvu, uuden perspektiivin saaminen itsen/elämään/yhteiskuntaan ja henkilökohtainen kasvu. Ainoa poikkeus oli 1 tiedonantaja, joka koki valinneensa kohteen väärin ja täten mat-kalla oli negatiivinen vaikutus, ja hän sanoi jopa taantuneensa ihmisenä. Pääosin ko-ttiinpaluu koettiin kuitenkin positiivisena, vaikka saatettiinkin kokea pientä kotiinpa-luushokkia hyvinvointiyhteiskuntaan. Merkittävimmiksi opeiksi tämä ikäluokka mai-

nitsi ”Less is more”-asenteen, hetkessä elämisen, ja että toisen todellisuuden kohtaaminen sai heidät miettimään omia elämäntyylejään tarkemmin. Jokainen lähtisi vapaaehtoismatkalle uudestaan, joskin seuraavia kriteereitä annettiin; valitsisin järjestön paremmin, vapaaehtoismatka olisi ”loma” töiden välissä ja jos elämäntilanne olisi sopiva (kun lapset tarpeeksi isoja). Mainittava on vielä, ettei naisten ja tämän yhden miehen välillä ollut suurempia eroja; ainoa tekijä tämän kohdalla oli ehkä se, että miehellä oli naisia rennompi suhtautuminen matkalle lähtöön.

2. 31–34-vuotiaat; 5. seitsenvuotiskausi (28–35), ruuhkavuodet

Tämä ikäryhmä käsitti toiseksi suurimman osuuden vastaajista eli 18,8 % (3 henkilöä) ja heillä kaikilla oli ylempi korkeakoulututkinto. Hekin olivat kokeneita matkustajia ja heistä yksi oli asunut useaan otteeseen ulkomailla sekä he matkustivat myös kohteessa. 2 tiedonantajaa oli matkan alkaessa naimattomia ja 1 tiedonantaja eli avoliitossa, tosin huonossa suhteessa, joka päättyi eroon. Kenellekään ei ollut lapsia, mutta jokaisella oli vakituinen työ, josta saatiin matkan ajaksi virkavapaata. Yhdistävä tekijä näiden kolmen tiedonantajan välillä näytti olevan se, että jokainen oli jollain tapaa kyllästynyt nykyiseen työtilanteeseensa, sillä 2 tiedonantajista ei palannut entiseen työhön, ja ainut töihinsä palannut koki tilanteen edelleen ahdistavana.

Elämäntilanteen otollisuutta tarkastellen siis jokaisella oli hyvä tilanne lähteä matkalle, mutta matkalle lähdettiin eri syistä kuin edellinen ikäryhmä. Alun perin ajatus oli lähtenyt esimerkiksi halusta irtautua töistä, saada vaihtelua arkeen, mutta myös vapaaehtoistyön merkityksellisyys houkutti. Tiedonantajista vain 1 koki saaneensa tukea perheeltään. Tässäkin ikäryhmässä on huomattavissa yhtäläisyyksiä elämänteorioihin, sillä tämä ikäluokka oli kokenut jo niin sanotun elämän juurtumisen (vakituiset työt, omistusasunto ym.). Lisäksi vaikuttaa siltä, että työhön kyllästyminen ja virkavapaan ottaminen oli tavallaan ensiaskel kohti uutta siirtymää, koska matkan jälkeen ei palattukaan samaan työhön, vaan otettiin uusi suunta.

Motiivitekijöissä nousivat esiin sekä sisäiset että ulkoiset tekijät, kuten ammatillinen näkökulma, uuden oppiminen ja kokeminen, pako sekä kohteen vetovoima oli vahvasti esillä kaikilla. Altruistisia motiiveja painotti vain yksi. Matkaan lähdettiin avoimin mielin ja jokainen koki saaneensa paljon uutta ammatillisessa mielessä sekä henkilökohtaisesti. Yhdellä tiedonantajalla kokemus oli psyykkisellä tasolla todella syvä-

linen ja hän koki rakentaneensa jälkeensä elämänsä uudestaan, myös toinen tiedonantaja vetosi psyykkisen kestävyiden kasvuun. Näillä kahdella tiedonantajalla takaisinpaluushokki oli menoa pahempi ja he kokivat joutuneensa työstämään paluuta melko paljon. Raskaaksi koettiin esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan ”helpous” kehitysmaassa elämisen jälkeen, joka aiheutti muutoksia elämäntyyliin. Vapaaehtoismatkalta löydettiin ”less is more”-asenne ja oman psyykkisen kestävyiden huomioon ottaminen. Yksi tiedonantajista koki paluun positiivisena eikä kokenut elämänmuutoksia. Jokainen lähtisi uudestaan vapaaehtoismatkalle, yksi enemmän nautiskelemaan, yksi sitten, kun perhetilanne sen sallii. Vapaan sanan kohdalla painotettiin vapaaehtoismatkaa hienona kokemuksena, mutta varoiteltiin myös sen varjopuolista; etsi vastuullinen järjestö, vapaaehtoistyö voi johtaa suuriin elämänmuutoksiin, joihin pitää olla valmis.

Tämän pienenkin otoksen perusteella tässä ikäryhmässä näkyy syvällisempi näkemys itsestä, elämästä ja suhtautumisesta elämään. Ruuhkavuosien tiimellyksessä arviointiin menee niin oman elämän suunta kuin omat arvotkin. Tässkö elämä on? Teenkö sitä, mitä oikeasti haluan?

3. 50–60-vuotiaat; 8. ja 9. seitsenvuotiskausi (49–56 ja 56–63), elämän rentoutuminen

Tähän ikäryhmään sijoittui 2 tiedonantajaa (12,5 %), jotka olivat myös ylemmän korkeakoulun käyneitä, kokeneita matkailijoita ja matkustivat myös kohteessa. Molempia yhdisti jo aikuiseksi kasvaneet lapset, ja toinen oli naimisissa ja toinen eronnut. Molemmat olivat vakituisessa työssä, johon he palasivat matkan jälkeen. Toinen oli töistään opintovapaalla ja toinen vuorotteluvapaalla. Molemmat kokivat elämäntilanteen olevan otollinen matkan ajankohdalle, sillä töistä oli järjestetty vapaata, oma perhe ei tarvinnut jatkuvaa läsnäoloa ja taloudellinen tila oli vakaa. Toinen tiedonantajista lisäsi, että yksi tekijä oli se, että hän koki vielä omaavansa virtaa uuteen asiaan. Myös tässä on nähtävissä yhteys elämänkaariteoriaan; 50 vuoden rajapyykin jälkeen ei koeta enää niin suurta painetta työrintamalla, koska ura on jo varmallalla pohjalla. Töitä on tehty jo vuosia ja uskalletaan irtautua toteuttamaan itseään. Rennompia ote alkaa näkyä.

Molempien näkemys vapaaehtoismatkan alkuperäisestä ajatuksesta liittyi vahvasti kohteen vetovoimaan, halusta kokea paikallinen kulttuuri uudesta näkökulmasta ja

projektin valintaan vaikutti oma osaaminen. Molempia ajoi siis sekä sisäiset, että ulkoiset tekijät, mutta vain toinen mainitsi altruistisia piirteitä motiiveissaan. Matkaan lähdettiin avoimin mielin, joskin toinen tiedonantaja mainitsi, että hän odotti täydellistä irtiottoa 35 vuoden työrupeamasta Suomessa ja sen hän sai. Matkan jälkihoidossa kumpikaan ei kokenut pahaa takaisinpaluushokkia, eikä suurempia muutoksia elämäntyyliinsään. Molemmat mainitsivat opeikseen ymmärryksen laajentumisen; olemme kokemuksiemme summa. Tärkeimmäksi opiksi nousi ymmärrys siitä, että ihmisyyden on aina samankaltaista ja kaikilla ihmisillä on samat perustarpeet. Molemmat lähtivät matkalle uudestaan, ja toinen mainitsi odottavansa eläkeikää, jolloin työjärjestelyistäkään ei tarvitse enää huolehtia.

Molemmista huokuu varman, vanhemman naisen hehku. Pahimmat taistelut oman itsen kanssa on käyty, on aika antaa oman sisäisen energian virrata, nauttia lisääntyneestä vapaa-ajasta ja aikuisten lasten myötä hoitoviettä voidaan haluta jakaa muualle. Katse on kohti tulevaisuutta. Yleiskatsauksen myötä huomattavissa on yhteys elämänkaaren kulkuun.

4. 10. seitsenvuotiskausi (63–70), eläkkeelle jääminen ja uusi elämä

Viimeinen ja ainoa tähän ikäryhmään kuulunut tiedonantaja oli myös korkeasti koulutettu, kokenut matkaaja, mutta oli ainut, joka ei kokenut tarvetta matkustaa kohteessa. Hän oli eronnut, lapsensa aikuiseksi kasvattanut ja juuri siirtynyt eläkkeelle. Elämäntilanne oli siis varsin otollinen vapaaehtoismatkan kannalta, ja hän mainitsikin, että ajankohta lähtemiselle oli kuulunut suunnitelmiin jo pitkään.

Motiivitekijöissä oli sekä sisäisiä että ulkoisia tekijöitä, kuten halu jakaa osaamista olosuhteisiin, missä osaamista vasta opetellaan. Lisäksi motiiveina olivat kohteen vetovoima, oma henkinen kasvu ja maailmankuvan avartuminen. Johtomotiivikseen tiedonantaja mainitsi olevansa valmis antamaan oman työpanoksensa sen eteen, että taustoista riippumatta jokaisella olisi mahdollisuus luku- ja kirjoitustaitoon. Hän lähti matkaan kuitenkin avoimin mielin, toivoen olevansa sopiva henkilö työhön ja koki, että kaikki muu koettu (kokemukset, ihmiset) tuli miellyttävänä lisänä. Tässäkin on siis huomattavissa kytköksiä elämänkaariteoriaan; motiivit eivät ole enää niin egoistisia kuin aiemmin (itsekkyyden rippeiden karistaminen), vaan kaivataan pi-

kemminkin oman osaamisen jakamista muille ja henkistä avartumista. Motiiveista paistaa osaltaan sielukkuus.

Tiedonantaja koki saaneensa ihania muistoja sekä ihmissuhteita, ja koki ajoittain henkisen kotinsa jääneen kohteeseen. Takaisinpaluushokki oli valtava ja hän työskenteli pitkään asian kanssa. ”Less is more”-asenne vahvistui matkan aikana, mutta muuten hän ei kokenut matkan vaikuttaneen elämäntyyliinsä. Tärkeimmäksi opikseen hän mainitsi saman kuin edellinen ikäryhmä, eli ymmärryksen ihmisyydestä. Hän oli lähdössä uudestaan vapaaehtoismatkalle. Hengellisyys näkyi läpi vastauksista; mennyt elämä on käsitelty ja nyt eläkkeelle jäännin jälkeen on aika aloittaa uusi elämä, kerätä kokemuksia ja avartaa maailmankatsomusta, luoda yhteys maailmaan uudestaan.

6.5 Yhteenvedo ja johtopäätökset

Tässä yhteenvedossa käydään läpi etvolaisista tehdyn tutkimuksen tulosten pääpainotit ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Aloitetaan matkailijaprofiilista, jonka tulosten perusteella voidaan sanoa vastaavan aikaisemmissa tutkimuksissa esiin nousutta vapaaehtoismatkailijan profiilia. Joitain eroavaisuuksia on, mutta tällä määrällä tiedonantajia ei tehdä yleistyksiä. Huomautettava on, että kun tiedonantajia tarkastelee ikäryhmittäin, poikkeaa tämä suurin ikäryhmä hieman kuvastusta matkailijaprofiilista. Esimerkiksi kukaan tässä tutkimuksessa mukana olleista 25–30-vuotiaista ei ollut vielä vakituksessa työssä. Tässä on huomattavissa siis vapaaehtoismatkailun suosion nousu nuoremman sukupolven keskuudessa, jota tukee esimerkiksi Hannam ja Diekmann (2010, 143) Tansaniassa tehdyssä tutkimuksessaan. Kootaan kuitenkin seuraavaksi tulosten perusteella keskivertokuvaus Etvon kautta vapaaehtoiseksi läheneestä henkilöstä.

Etelän vapaaehtoisohjelmaan mukaan lähtenyt on 25–30-vuotias nainen, jolla on ylempi korkeakoulututkinto. Päätoimisella ammatilla ei ole suurta vaikutusta, mutta voidaan sanoa, että kehitysyhteistyöhön jotenkin kosketuksessa olevat ammatit saattavat vaikuttaa innostukseen vapaaehtoismatkailua kohtaan. Hän on sitoutuneempi vapaaehtoistyöhön ja viettää matkallaan vähintään 5 kuukautta. Lisäksi hänelle vapaaehtoistyö saattaa olla myös arkipäivää Suomessa. Hän on kokenut matkailija ja

suuntaa mielellään matkoillaan ulkomaille. Parisuhdetilanteella ei ole matkan ajankohdan kannalta suurta vaikutusta, mutta hänellä ei vielä ole lapsia. Hän on töissä, mutta tämäkään ei estä vapaaehtoismatkalle lähtöä. Otollisen elämäntilanteen lisäksi hän omistaa huolehtivan, mutta häntä tukevan lähipiirin. Hän on sisäisesti sekä ulkoisesti motivoitunut, ja motiivit omaavat niin altruistisia kuin egoistisiakin piirteitä.

Päätutkimuskysymyksen vastaukset

Kuten aiemmin mainittiin, ja viimeistään analyysiä tehdessä, voi sanoa motivaatiotutkimuksen olevan monimutkaista juuri sen moniulotteisuuden vuoksi. Kaikkien näiden kysymysten takaa pyrittiin kuitenkin löytämään yhtenäisiä tekijöitä ja ryhmittelemään samankaltaiset motivaatiotekijät isompien kokonaisuuksien alle. Motivaatiotekijät ryhmiteltiin seuraavasti esille nousseiden tekijöiden perusteella, ja ne esitettiin tässä tärkeysjärjestyksessä. Lihavoituna ovat ryhmistä eniten esille nousseet.

- 1. Altruistiset piirteet**
- 2. Itsensä kehittäminen suhteessa itseän**
- 3. Kohteen vetovoima**
- 4. Itsensä kehittäminen suhteessa ammattiin**
5. Kaukokaipuu
6. Perspektiiviä elämään
7. Pako

Altruistiset piirteet sisälsivät siis kaikki motiivit, jotka liittyivät jollain tapaa aitoon haluun auttaa, työn merkityksellisyyteen ja oman osaamisen jakamiseen paremman tulevaisuuden puolesta. Itsensä kehittämiseen suhteessa itseän liittyivät uuden oppiminen, uusien kokemusten saaminen, itsensä haastaminen ja oma henkilökohtainen kasvu. Kohteen vetovoima koostui muun muassa projektin vetovoimasta, ja halusta tutustua paikalliseen elämään ja kulttuuriin syvemmillä tasolla. Itsensä kehittäminen suhteessa ammattiin käsitti vapaaehtoismatkan arvokkaana työkokemuksena tulevaisuutta ajatellen ja oman ammatillisen kehittymisen. Kaukokaipua selitettiin haluna nähdä maailmaa ja mahdollisuutena asua ulkomaille. Perspektiiviä elämään haettiin esimerkiksi sitä kautta, että haluttiin todella tutustua kehitysmaiden toimintamalleihin ja tilanteisiin ruohonjuuritasolla, ja näin oppia myös lisää kehitysyhteistyöstä. Tätä kautta haluttiin saada perspektiiviä myös omaan elämään ja

elintapoihin. Pako yksinkertaisuudessaan tarkoitti sitä, että matka sijoittui sellaiseen elämäntilanteeseen, jossa haluttiin etäisyyttä omaan työhön.

Johtopäätöksenä analyysin jälkeen voidaan todeta, että altruistiset piirteet nousivat selvästi päämotiiviksi. Itsensä kehittämisen piirteillä (suhteessa itseen ja ammattiin) ja kohteen vetovoimalla ei ollut niin selkeää eroa. 4 ensimmäisen motiivin voidaan siis sanoa olevan tärkeimmät motiivit vapaaehtoismatkalle näiden tiedonantajien keskuudessa. Tämä antaa vastauksen päätutkimuskysymyksen:

1. ”Mitä motiiveja on vapaaehtoismatkan takana?”

Etvon kautta vapaaehtoisena olleet saavat siis tyydytyksen tekemisestä, auttamisesta, tehdystä hyvästä, ja itsensä kehittämistä suhteessa itseen ja ammattiin. Edellä mainitut liittyvät sisäisiin motivaatiotekijöihin, ja lisäksi motivaatiotekijöissä näkyy niin altruistisia kuin egoistisiaakin piirteitä. Pääosin ulkoisiin tekijöihin taipuva, 4 tärkeimmän joukkoon yltävä oli kohteen vetovoima eri ulottuvuuksineen. Vastauksista paistoi läpi myös Coghlan’n ja Fennell’n (2009, 393) mainitsema eudaimonismi eli onnellisuusoppi; todellinen onni löytyy tehdessä sitä, mitä kannattaa tehdä ja se johtaa henkiseen ja henkilökohtaiseen täyttymykseen.

Voidaan myös todeta tulosten vastanneen yleisiä vapaaehtoismatkailun motiiveja, jotka olivat todellinen halu auttaa, halu oppia uutta paikallisesta kulttuurista ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen. Tulosten yhteenvedon jälkeen ne linkittyvät nyt myös Janhusen (2016) toteamiin motiiveihin eli halu osallistua kehitysyhteistyöhön (halu tehdä jotain mielekästä ja tärkeää), halu kehittää itseään ja halu kokea kehityksensä arkea tavalla, joka ei tavallisella matkalla olisi mahdollista. Myös Novelli (2005, 184) ja Laimio ja Välimäki (2011, 17–18) kirjoittavat, että vapaaehtoismatkailijan motiivitekijöissä tulisi aina olla jotain altruistisia piirteitä, mutta kuten aiemmin mainittu, yleensä motiivit ovat sekoitus näitä kahta. Huomion arvoista on, että seuraavassa alaluvussa tullaan huomaamaan, miten elämänvaihe voi osaltaan vaikuttaa siihen, kummat piirteet (egoistiset vai altruistiset) ovat enemmän esillä. Esimerkiksi Moufakkir ja Burns (2012, 246) nostavat 5 tärkeimmän motiivin joukkoon ainoastaan egoistisia tekijöitä; kokea jotain erilaista/uutta, tavata paikallisia ihmisiä, oppia toisesta maasta ja kulttuurista, elää toisessa maassa ja laajentaa ajatusmaailmaa.

Päämotiiveista vielä, että Laimio ja Välimäki (2011, 19) väittivät toisen päämotiivin olevan toive solmia sosiaalisia suhteita, mikä ei taas tässä tutkimuksessa noussut ensisijaisissa motiiveissa ollenkaan esille. Sosiaalisten suhteiden vaikutus näkyi vasta matkan jälkivaikutuksissa. Myös Nousiaisen (2011, 59–60) tutkimuksen tuloksiin on edelleen havaittavissa eroja. Samoja piirteitä löytyi, mutta tärkeysjärjestys on eri. Nousiaisen tuloksista neljän kärkeen nousee ainoastaan egoistisia motivaatiotekijöitä; halu saada uutta sisältöä/uutta näkökulmaa elämään, halu kokeilla jotain tavallisesta poikkeavaa, kohde/projekti lähellä sydäntä ja halu kehittyä ihmisenä. Vaikka (kohteen) ja projektin vetovoimaan vedottiin, ei sen tulkittu viittaavan altruistisiin tekijöihin. (Mts. 59–60.)

Motivaatiotekijöihin voi osaltaan vaikuttaa ikäryhmien jakautuminen erilalla tähän tutkimukseen verrattuna. Nousiaisen (2011, 43–44) tutkimuksessa 28–37-vuotiaat kattoivat 50 % osallistujista, kun tässä 31–34-vuotiaat kattoivat 18,8 %. Ikäryhmään vedotaan tämän tutkimuksen alakysymyksen eli elämänvaiheiden vaikutuksen kautta, josta yhteenveto seuraavassa alaluvussa. Nostetaan tähän kuitenkin johtopäätökset tämän ikäryhmän (31–34-vuotiaat) tyypillisistä tekijöistä, joista oli huomattavissa silloiseen elämään kyllästymistä ja halu löytää jotain uutta. Nämä osaltaan vaikuttivat henkilöiden motiivipohjaan, josta nousi esiin egoistisia piirteitä.

Alakysymyksen vastaukset

Alakysymyksen avulla haluttiin selvittää syvemmin kulutuskäyttäytymistä, koska elämänkaaritutkimus matkailussa käsittelee sitä, miten tarpeet ja resurssit muuttuvat vaiheesta toiseen. Uudet vaiheet tuovat mukanaan aina uusia haasteita, uusia mahdollisuuksia ja uusia näkökulmia elämään. (Bowen & Clarke 2009, 27, 32–33.) Muistuksena ensiksi alakysymys;

1.2 ”Miten henkilön silloinen elämänvaihe kietoutui motiiveihin ja vaikuttiko se matkustusajankohtaan?”

Analyysissä käytettiin apuna teoriaa siitä, että elämä rakentuu erilaisten vaiheiden ja kausien ympärille siirtymiseen, jotka on esitetty luvussa 5. Analyysi tehtiin siis teoriaohjaavasti, mutta aineisto edellä. Oli mielenkiintoista huomata näinkin pienen kohderyhmän sisältä teoriaa toistavia piirteitä. Vastaukseksi kysymykseen voidaan antaa, että elämänvaiheesta toiseen myös motiivitekijät tai niiden pohja/syvyys

muuttui, lisäksi silloinen elämänvaihe vaikutti myös matkustusajankohtaan. Esitetään vielä perustelut;

25–30-vuotiaiden elämänvaihe verrattuna aikaisempaan tietoon osoitti sen, että lähdön ajankohtaan vaikutti elämän sitoutumattomuus, vapaus. Ainoa poikkeus oli naimisissa oleva nainen, joka halusi kuitenkin matkan ajankohdan sellaiseksi, jotta se olisi myös koko perheen kannalta otollinen. Yhteys vapaaehtoismatkaan siirtymäriittinä oli se, että se haluttiin kokea ennen ”juurtumista”. Motiivitekijöissä esiin nousivat vahvasti altruistiset piirteet (nuoruuden naiivius?), vaikka tämän vaiheen piirteisiin kuuluu eräänlainen itsekkyyys. Egoistiset piirteet liittyivät usein kaukokaipuuseen, kohteen vetovoimaan ja tulevaisuuden urien (elämä, työura) selventämiseen. Tiedonantajista huokui avoimuus ja ennakkoluulottomuus. Tärkeitä oppeja tälle ikäryhmälle oli itseluottamuksen kasvu, henkilökohtainen kasvu ja uuden perspektiivin saaminen elämään.

Verrattuna edelliseen, 31–34-vuotiaiden ryhmässä näkyi jo juurtumisen piirteet ja lähdön ajankohtaan vaikutti kyllästyminen elämäntilanteeseen (työ), eli motiivipohja rakentui erilailla. Huomattavissa oli matkan merkityksellisyys siten, että elämälle haettiin uutta suuntaa. Tätä vahvistaa se, että motiivitekijöissä vahvemmin esiin nousivat egoistiset tekijät. Tärkeimmät opit löytyivät ammatillisessa mielessä ja henkilökohtaisena kasvuna, ja esimerkiksi edelliseen ikäryhmään verrattuna kasvua tutkittiin syvällisemmin, esimerkiksi psyykkisen kestävyuden kannalta. Tiedonantajista huokui syvällisempi näkemys itsestä ja (eletystä) elämästä, mutta myös ruuhkavuosien painon harteilla saattoi aistia. Vapaaehtoismatkan muutosvoima elämän suuntaa muuttavana tekijänä oli tällä ikäryhmällä vahvemmin näkyvissä. Tässä tutkimuksessa kyseisen ikäryhmän tiedonantajien keskuudessa oli huomattavissa tiettyä kypsyyttä, joka ei teoreettisen viitekehyksen mukaan kuulunut vielä tähän seitsenvuotiskautteen. Teorian mukaan tämän kaltainen psyykkisten rakenteiden ja oman elämäntehävän tarkemman pohtimisen on katsottu alkavan 35. ikävuodesta lähtien, jopa vasta 37–38-vuotiaana keski-ikäen pohdintavaiheessa. (Dunderfelt 2011, 132–134, 139–140.)

Valitettavasti näiden tiedonantajien joukosta ei löytynyt 2 seuraavaan seitsenkautisvaiheeseen kuuluvia tiedonantajia, joten jouduttiin hyppäämään yli niin sanotun kriittisimmän vaiheen, eli keski-ikäen yli. Edelliseen poikkeukseen viitaten, ja tutkimuksen luotettavuudenkin kannalta olisi ollut mielenkiintoista ja tärkeää saada esimerkiksi

jokaisesta seitsenvuotiskaudesta. Seuraava ikäryhmä hyppäsi aina 50–60-vuotiaisiin asti, johon kuului 2 seitsenvuotiskautta. Nämä kaksi kautta päädyttiin yhdistämään niiden samankaltaisen luonteen vuoksi. Selkeästi ero kahteen edelliseen ikäryhmään oli se, että nämä tiedonantajat olivat jo hyvinkin juurtuneet ja kasvattaneet lapsensa aikuisiksi. Toisaalta tavallaan he olivat sitoutumattomuuden kannalta uudestaan samalla lähtötasolla nuorimman sukupolven kanssa. Elämä oli kuitenkin verrattain varmempaa, tasaisempaa ja rennompaa kuin nuoremmilla sukupolvilla. Motiivipohjassa näkyi edelleen sisäiset sekä ulkoiset tekijät ja vahvemmin esiin nousivat tässäkin ikäryhmässä egoistiset piirteet. Matka oli irtiotto arjesta ja tärkeimmät opit koettiin ymmärryksen laajentumisena. Varsinkin ihmisyyteen ja ihmisarvoon liittyvät asiat olivat esillä. Katse oli kohti tulevaisuutta, esimerkiksi eläkeiän tuomia vapauksia odottaen.

Viimeinen ikäryhmä oli 63–70-vuotiaat, joita tiedonantajien joukossa oli yksi. Elämäntilanteen eroa edellisiin teki eniten se, että tiedonantaja oli juuri jäänyt eläkkeelle, joten mahdollisuudet olivat melkein rajattomat. Motiivipohjassa oli hänelläkin sisäisiä sekä ulkoisia tekijöitä, mutta tällä kertaa altruistiset piirteet nousivat jälleen enemmän esiin (itsekkyyden rippeiden karistaminen). Kuunneltiin omia, mutta myös muiden tarpeita. Henkilöstä huokui sielukkuus, tavallaan elämän hyväksyminen sellaisena kuin se on, ja halu käyttää jäljellä oleva aika hyvin. Tärkeimmän opin hän jakoi edellisen ryhmän kanssa eli ymmärryksen ihmisyydestä.

Yhteenvetona vielä tästä voidaan sanoa, että nuorimmalla ikäryhmällä näkyy motiivipohjassa vielä lapsuuden naiivius, ajatus maailmanparantamisesta ja itsensä kehittämisestä tulevaisuutta varten. Seuraavasta ikäryhmästä taas selkeästi paistavat kylästäymisen merkit, yllättävä kypsyyt, joka on karistanut naiiviuden ruuhkavuosien pyörteissä. On aika ajatella jälleen itseään, ottaa syvempi yhteys itsen. Viidenkymppin rajapyykin ylittäneiden keskuudesta nousee esiin varmuus, rentous, itsetuntemus, mutta myös into vielä uuden oppimiseen sekä odotukset lisääntyneen vapaaajan suhteen, jonka jakaa myös viimeinen ikäryhmä. Elämään on löytynyt sielukkuus, rauha ja epätsekkyys.

Johtopäätöksenä alakysymyksen kannalta voidaan siis todeta elämänvaiheiden ja niiden sisältämien tapahtumien kietoutuvan motiiveihin ja vaikuttavan matkustusajankohtaan. Bowen ja Clarke (2009, 32–33) kirjoittivat matkasta siirtymäriittinä ja

mitä elämänvaiheesta toiseen siirtymiseen tulee, niin vapaaehtoismatkailun voidaan tämän tutkimuksen perusteella katsoa olevan merkityksellisyydessään olennainen osa muutosta. Tämä oli huomattavissa varsinkin kahdella ensimmäisellä ja viimeisellä ikäryhmällä. Näihin ikäkausiin kuului teorian (luku 5.) mukaan isompia muutoksia ja kehitysvaiheita, kuten opintojen loppuun saatto, urasuunnitelman ja elämän suunnan pohtiminen sekä eläkkeelle jääminen. Esimerkiksi Wais (2002, 167–168) totesi keski-ikäisen jälkeisen ajan rentoutumisen ajaksi, joskin katse pidettiin kohti tulevaisuutta. Samankaltaisia piirteitä oli huomattavissa tässä tutkimuksessa, sillä tulosten perusteella vapaaehtoismatka näytti olevan enemmänkin irtiotto ennen varsinaista vapautta (eläke), ei niinkään siirtymäriitti.

Väliin muistutuksena Dunderfelt'n (2011, 13) motto:

Jokainen käy yksilöllisellä tavalla läpi kaikille yhteiset elämänvaiheet.

Oman polkunsuunta voi vaikuttaa, sillä pääasiassa jokainen tekee omat päätöksensä itse ja on oman elämänsä herra. Suuntaa voi tuki horjuttaa suunnittelemattomat ja yllättävät siirtymät, jotka saattavat vaikeuttaa tulevia kehitys- ja pohdintavaiheita, kuten esimerkiksi lapsen saaminen nuorena. (Bowen & Clarke 2009, 31.) Tuloksista löydetyt poikkeavuudet kertovat nimenomaan elämän yksilöllisyydestä. Yksilöllisyydestä huolimatta tietyt samankaltaisuudet pystyttiin poimimaan eri ikäryhmistä ja jossain määrin niiden väliltäkin (vrt. nuorimman ja vanhimman elämäntilannetta ja motiiveja). Poikkeavuudet herättävät mielenkiintoa myös mahdollisiin jatkotutkimuksiin, joista lisää seuraavassa pääluvussa.

7 Jälkimainingit

Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli selvittää Etelän vapaaehtoisohjelmassa mukana olleiden motiivitekijät. Motiivitekijöiden moniulotteisuus ymmärtäen, tarkasteluun otettiin avuksi teoreettinen viitekehys yleisistä matkustusmotiiveista, vapaaehtoismatkailun motiiveista ja elämänkaaritutkimuksesta. Elämänkaaritutkimuksen tullessa mukaan, luotiin päätutkimuskysymykselle alakysymys, johon vastausta selvitettiin tarkastelemalla erilaisten elämänvaiheiden vaikutuksia motiiveihin ja matkustusajankohtaan. Työn luonteen vuoksi (henkilökohtainen kiinnostus) tutkimuksella ei ollut erityistä kehittämistarkoitusta, vaan pyrkimys oli ymmärtää ilmiötä ja siihen

liittyviä syy-seuraussuhteita syvemmällä tasolla. Enemmän kyse oli siis selvittämistar-koituksesta, eli tarkoituksesta tuottaa kirjallista tietoa sekä tutkijalle että toimeksian-tajalle. Toiveena oli, että tulosten analyysin ja johtopäätösten avulla saadaan ainakin alustava käsitys etvolaisesta, hänen motiiveistaan ja motiivien heijastumisesta elä-mänvaiheeseen. Kuten mainittiin, myöhemmässä vaiheessa tutkimukselle tuli toi-meksiantajan näkökulmasta enemmän käyttöä rekrytointiprosessiin liittyen.

Tutkimuksen ymmärtävän luonteen vuoksi menetelmänä käytettiin pääosin kvalita-tiivista tutkimusta, jossa 16 tiedonantajaa haastateltiin (tai lähetettiin haastattelu-runko sähköpostitse) ja saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla, teoriaoh-jaavaa mallia tukena käyttäen. Tutkimukselle luotiin viitekehys, ja teoriaa käytettiin suuntaa antavana, ei siis tuloksia määrittävänä tekijänä. Tuloksista etsittiin samankal-taisuuksia, mutta myös poikkeavuuksia, joita esiteltiin jo tulosten yhteenvedossa. Pääpointteihin palataan vielä myöhemmin.

Tutkimuksen valossa, motiivien, elämänvaiheiden ja siirtymien kietoutuessa toisiinsa näyttää siltä, että elämän muutosvaiheissa matkailun merkityksellisyydellä on paino-arvoa. Oli sitten kyseessä esimerkiksi omien tulevaisuuden suunnitelmien avaami-nen, elämän suunnan pohdinta tai tarve itsensä kehittämiseen, niin matkailusta etsi-tään elämysten sijaan tarkoitusta ja aitoja kokemuksia (heartspitality). Hyvinvointi-valtioissa elävää matkailijaa näyttää kiinnostavan kokemus vaatimattomammasta elämäntavasta, mihin vapaaehtoismatkailu antaa mahdollisuuden. Vaatimattomampi elämäntapa antaa uuden perspektiivin maailmaan, auttaa löytämään onnen muusta-kin kuin materiasta, sekä opettaa elämään hetkessä ja hengittämään.

Tietysti riippuu ihmisestä, että mitä siitä sitten seuraa, itsellä meni ta-vallaan koko elämä uusiksi. Ajattelen, että vapaaehtoistyö voi olla tosi iso kokemus ja tietyllä tavalla voi johtaa hyvin suuriin elämänmuutok-siin. Kannattaa ehkä miettiä, että haluaako altistaa itsensä sellaiselle kokemukselle, joka voi olla hyvin itseä muuttava. Ajattelen, että lop-puelämäni varten olen saanut jotenkin niin kertakaikkisen tärkeitä tai-toja. Sillä hetkellä kun, viimeistä viedään, niin tulen olemaan kiitollinen.

Muun muassa Bowen ja Clarke (2009, 266) ja Puhakka (2011, 11) näkevät matkustus-käyttäytymisen lisäksi muutoksia tapahtuvan myös matkailijaprofiileihin. Yhteiskun-nan rakenteiden ja ajatusmallien muutosten myötä he odottivat esimerkiksi vakaan taloudellisen tilanteen omaavien ja yksin matkustavien määrän nousua tulevaisuu-

nessa. Näillä voidaan nähdä olevan jonkinlainen merkitys vapaaehtoismatkailun kasvuun, sillä vapaaehtoismatkailu vaatii rahaa ja aikaa, lisäksi vapaaehtoismatkalle lähetetään yleensä yksin. Tähänkin kuitenkin löytyi tässä tutkimuksessa poikkeuksia, siksi tämän kaltaista yleistystä ei uskalleta tehdä.

Tutkimuksen tavoitteen näkökulmasta tutkimus onnistui, koska päätutkimuskysymykseen ja alakysymykseen saatiin vastaukset. Näiden vastausten lisäksi koettiin, että on hyvä luoda esimerkki etvolaisesta, koska myös henkilön taustatekijöillä on yhteyksiä motiiveihin. Motiivitutkimuksen monimutkaisuudesta ja tiedonantajien rajallisesta määrästä huolimatta tutkimuksessa onnistuttiin löytämään relevanttia, ei kuitenkaan yleistettävissä olevaa tietoa. Tulosten analysoinnin jälkeen koettiin, että elämänkaaritutkimus lisämausteena toi ulottuvuutta ja syvällisempää näkemystä motiivitekijöihin. Tulokset, niiden yhteenveto ja yhteydet aiempiin tutkimuksiin esitettiin jo edellisessä pääluvussa, mutta kerrataan vielä pääpointit. Matkailijaprofiili vastasi siis pääosin aikaisemmissa tutkimuksissa esiin nousseita profiileja. Eroavaisuuksia löytyi varsinkin tarkastellessa tiedonantajia ikäryhmittäin, mutta erot selittyvät sillä, että yleensä matkailijaprofiilia ei tarkastella näin pikkutarkasti. Näin on helpposti nähtävissä virheiden mahdollisuus yleistystä tehdessä.

Motiiveja analysoidessa haastattelurungosta nostettiin ensin esille kaikki motiivitekijöihin liittyvät kysymykset. Sen jälkeen samankaltaisia tekijöitä yhdisteltiin ja ryhmiteltiin, ja lopuksi luotiin päämotiiviryhmät, jotka olivat altruistiset piirteet, itsensä kehittäminen suhteessa itseen, kohteen vetovoima, itsensä kehittäminen suhteessa ammattiin, kaukokaipuu, perspektiiviä elämään ja pako. Johtopäätöksenä analyysin jälkeen todettiin altruististen piirteiden olevan näiden vapaaehtoismatkailijoiden päämotiivi, 2. itsensä kehittäminen suhteessa itseen, 3. kohteen vetovoima ja 4. itsensä kehittäminen suhteessa ammattiin. Nämä antoivat vastauksen päätutkimuskysymykseen;

1. "Mitä motiiveja on vapaaehtoismatkan takana?"

Tulosten myötä todettiin etvolaisen olevan niin sisäisesti kuin ulkoisesti motivoitunut, ja motiivit omasivat niin altruistisia kuin egoistisiakin piirteitä. Tulokset olivat pääosin verrattavissa aiempiin tutkimuksiin, mutta eroja löytyi myös tässä tapauksessa. Esimerkiksi toisessa tutkimuksessa esiin noussut päämotiivi tuli tässä tutki-

muksessa esiin vasta matkan jälkipuinnissa. Elämänkaaritutkimuksesta saadun liisäyymmärryksen myötä eroja pyrittiin selittämään muun muassa eri ikäryhmien koon vaikutuksesta tuloksiin. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että tietyn ikäryhmän ollessa dominoivassa asemassa, luo se myös muihin tuloksiin enemmän vaikutteita, esimerkiksi mitä tulee motiivien altruistisiin ja egoistisiin piirteisiin.

Elämän eri vaiheiden vaikutuksella motiiveihin etsittiin vastausta alakysymykseen:

1.2 ”Miten henkilön silloinen elämänvaihe kietoutui motiiveihin ja vaikuttiko se matkustusajankohtaan?”

Selvitettiin siis mitä ja millaisia muutoksia elämänvaiheet tuovat henkilön motiivipohjaan. Analysointivaiheessa tiedonantajat jaettiin ikäryhmittäin mukaillen teoreettista viitekehystä ja etsittiin kullekin ryhmälle tyypillisiä tekijöitä. Samankaltaisuuksia etsittiin myös eri ikäryhmien välillä, ja tulkintoja vaiheiden vaikutuksesta pystyttiin tekemään tiedonantajien määrästä huolimatta. Tulosten perusteella tehtiin johtopäätös, että motiivitekijät ja niiden luonne muuttuivat elämänvaiheesta ja ikäryhmästä toiseen, lisäksi vaiheet vaikuttivat matkustusajankohtaan. Ikäryhmien välillä oli huomattavissa myös samankaltaisuuksia, ja lisäksi vapaaehtoismatkailun rooli siirtymäriittinä nähtiin tietyissä kehitysvaiheissa. Tulokset tukivat näin pääosin aikaisempaa tutkimusta. Suurin poikkeus näissä tuloksissa oli yhden ikäryhmän kehitysvaihe, joka poikkesi aiemmista tutkimuksista sen edistyneisyyden vuoksi. Tämän poikkeavuuden vuoksi oli valitettavaa, että välistä puuttui kaksi analysoitavaa seitsenvuotiskautta, joten selvää yhteyttä ei voitu muodostaa.

Opinnäytetyön luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on olemassa erilaisia näkökulmia, ja tutkimuksen luonteen vuoksi ne syntyvät erilaisista tarpeista kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Yleisesti tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Validiteetti arvioi sitä, kuinka hyvin tutkimusmenetelmä mittaa ominaisuutta, jota on luvattukin mitata, kun taas reliabiliteetti viittaa tulosten toistettavuuteen. Molemmat, ja erityisesti reliabiliteetti, viittaavat kuitenkin enemmän kvantitatiiviseen tutkimukseen, koska kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan ymmärtävää. Kuitenkaan ilman validiteettia, ei ole oikeaa tutkimustakaan. Tulosten toistettavuuteen häiriötä aiheuttavat tutkijoiden kokemukset ja tulkinta, mutta tois-

tettavuuden puuttuminen ei tarkoita sitä, ettei esitetty väittäjä ole totuudenmukainen. (Hiltunen 2009; Kananen 2008, 136–137.) Tutkimusongelman kannalta katsottuna validiteetti tutkimusmenetelmän kannalta toteutui, koska kvalitatiivinen menetelmä valikoitui juuri sen ymmärtävän luonteen vuoksi. Tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää vapaaehtoismatkailijoiden motiiveja ja syy-seuraussuhteita tiedonantajien elämänvaiheisiin. Reliabiliteetilla taas ei ole merkitystä tutkimusongelman kannalta, sillä toistettavuuden mahdollisuus ei toteudu.

Kvalitatiivista tutkimusta voidaan arvioida myös esimerkiksi sisältövaliditeetin avulla, jonka yhteys on itse aineiston ja analyysimenetelmän välillä. Erityisesti sitä voidaan käyttää, jos kvalitatiivisessa tutkimuksessa on käytetty sisällönanalyysiä. Tässä nousee esiin raportin kirjoitusprosessin ja raportin johdonmukaisuuden tärkeys, jotta muut osapuolet pystyvät vaivattomasti hahmottamaan päättelyä perusteluineen. Aineiston, tulkintojen ja tulkintatapojen esittelyn on oltava huolellista. (Hiltunen 2009.) Työssä tulosten esittely pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeästi jokainen osa-alue huomioon ottaen. Eri osa-alueiden jälkeen esitettiin perustelut sekä viittaukset aikaisempiin tutkimuksiin ja tehtiin yhteenvetoja. Lisäksi näkyviin poikkeuksiin kiinnitettiin huomiota. Luotettavuuden kannalta harmillista oli tärkeiden ikäryhmien puuttuminen aineistossa, joten osittain perustelu saattoi jäädä hieman vajaaksi. Kuitenkin aineiston autenttisuutta pyrittiin kuvaamaan tiedonantajia suoraan lainaten, mikä osaltaan rikastutti tekstiä ja toi näkökulmia paremmin esiin. Tuloksia havainnollistettiin myös kuvioin sen ollessa mahdollista.

Ylipäättään laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on muiden osapuolien vakuuttaminen juuri sen subjektiivisuuden vuoksi; tutkija luo tilanteen ja on myös tilanteen tulkitsija. Esimerkiksi haastattelutilanteissa haastattelut tulisi tallentaa muuten kuin muistiinpanoin, koska näin voidaan todistaa aineiston autenttisuus. Objektiivisuuden rinnalla myös reaktiivisuus voi tuottaa hankaluuksia. Reaktiivisuudella tarkoitetaan muun muassa käytettävän menetelmän ja järjestelyjen vaikutusta tuloksiin, laadullisessa tutkimuksessa siis esimerkiksi haastattelutilanteen vaikutusta haastateltavaan. (Kananen 2008, 122–123; Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–136.)

Objektiivisuus syntyy subjektiivisuuden tiedostamisesta (Kananen 2008, 121).

Tässä tutkimuksessa haastattelut nauhoitettiin tiedonantajien luvalla ja tutkimuksen eettisyyden kannalta henkilökohtaiset tiedot, kuten nimi, luvattiin pitää salaisena. Heillä ei myöskään ollut mitään velvollisuutta toimia tiedonantajina, vaan he tekivät sen omasta vapaasta tahdostaan, koska kokivat tutkimuksen tärkeäksi. Eettisyyttä lisäsi myös se, että tiedonantajille oli kerrottu tarkasti tutkimuksen tarkoitus jo heti alkumetreillä. Lisäksi he saivat haastattelurungon luettavaksi etukäteen. Objektiivisuutta on hieman hankala arvioida, koska tutkimus on tekijälleen ensimmäinen luokkaansa. Mieli pyrittiin kuitenkin pitämään avoimena, eikä alussa tehty varsinaisia oletuksia. Henkilökohtaisen mielenkiinnon vuoksi aiheesta ja ilmiöstä haluttiin vain saada mahdollisimman paljon tietoa. Aineiston läpikäyminen aiheutti voimakkaitakin reaktioita sen syvällisyyden vuoksi, mutta niiden ei pitäisi heijastua tulkinnoissa. Reaktiivisuutta pystyttiin ehkä osaltaan vähentämään suhteellisen luonnollisella haastattelutilanteella.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisäävät vielä muun muassa sen luotettavuus, eli joku muu osapuoli tarkastaa prosessin, siirrettävyys ja se, että ”hyväksyvätkö” mukana olleet tiedonantajat tutkijan tulkinnat. Siirrettävyys tarkoittaa tulosten soveltamista toisessa tutkimuksessa, mutta se vaatii tutkimusympäristön samankaltaisuutta. Hyvin tehty raportointi ja tulosten esittely edesauttaa osaltaan siirrettävyyttä. Tulkintojen hyväksyttäminen tiedonantajilla edistää luotettavuutta siltä osin, että he voivat varmistaa väittämät oikeiksi. (Kananen 2008, 126, 135; Tuomi & Sarajärvi 2009, 138.) Opinnäytetyön kannalta on olennaista, että joku muu osapuoli tarkastaa prosessin kulun eli esimerkiksi tässä tapauksessa opinnäytetyön ohjaaja. Kuten mainittiin, tämän kaltainen tutkimus on tutkijalle ensimmäinen, joten siirrettävyyttä ja hyvän raportoinnin ominaisuuksia ei uskalleta arvioida. Vaikka tutkimuksen aineisto oli suhteellisen pieni, koettiin kuitenkin, että siitä saatiin tutkimusongelman kannalta olennainen tieto irti. Tulkinnat lähetettiin arviointiin niille tiedonantajille, jotka olivat suostuneet tähän etukäteen, mutta analyysivaiheen venyessä loppumetreille, kommentteja työstä saatiin vain muutamalta. Eräs tiedonantaja kirjoitti:

*Oli kiinnostavaa ja samaistuttavaa luettavaa! Hyvää analysointia!
Omakehittäisesti koen, että olet hyvin saanut kerättyä tuloksia ja kuulostaa paljolti siltä mitä olen muiden Etvojen kanssa jutellut heidän kokemuksistaan.*

Opinnäytetyö lähetettiin kokonaisuudessaan myös toimeksiantajalle, mutta hänen ollessa poissa maasta, saatiin vain pikainen palaute mielenkiintoisesta materiaalista. Tarkempi palaute saadaan toivottavasti myöhemmin.

Tutkimuksen hyödyt ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimus oli rajattu Etelän vapaaehtoisohjelmassa mukana olleisiin eli kohderyhmä oli verrattain pieni, ja lisäksi tiedonantajien määrä (16) ei luo luotettavaa pohjaa yleistyksille. Edelleen muistutettava on, ettei se ollut tarkoituskaan. Näistä rajoitteista huolimatta työn koetaan olevan uutuusarvoltaan hyödyllinen vapaaehtoismatkailijoiden motiiveja tutkittaessa, ja sillä on arvonsa tutkijalle, jonka kiinnostuksen pohjalta tutkimus toteutettiin. Lisäksi toimeksiantajan kannalta tutkimus on ajankohmainen, sillä se antaa tietoa heille tärkeästä kohderyhmästä ajatellen tulevaa rekrytointiprosessia. Vapaaehtoismatkailu merkityksellisyydessään saa vastakaikua huomioissa, jotka kiinnittyvät matkailukäyttäytymisen (merkityksellisyys, aidot kokemukset ja kohtaamiset) ja matkailijaprofiilin (esimerkiksi Rannisto 2012) muutoksiin. Vapaaehtoismatkailun luonne peilaa myös matkailun trendejä, joista esimerkiksi yksi on itsensä uudelleen löytäminen matkailussa (Abercombie 2012). Itsensä uudelleen löytäminen viittaa myös elämäntutkimukseen ja matkan rooliin siirtymäriittinä.

Opinnäytetyö voisi siis antaa uutta näkökulmaa myös matkustuskäyttäytymisen ja matkailijaprofiilien syvempään tutkimiseen, ja työ antaa sijaa jatkotutkimuksille, jotka täydentäisivät tämän tutkimuksen puutteita. Lisäksi halutaan mainita, että elämäntutkimus kiedottuna motiivitutkimukseen antoi mielenkiintoisia näkökulmia. Siitä huolimatta, että vapaaehtoismatkailun suosio jatkaa kasvuaan, on siitä tehty akateemisen tutkimuksen määrä vielä lapsenkengissä. Jatkotutkimuksille on siis vielä tilaa, jotta voidaan paremmin ymmärtää ja arvostaa vapaaehtoismatkailun ulottuvuuksia ja merkityksellisyyttä. Tutkimuksen arvoisia ovat myös ihmiset, jotka laittavat likoon aikaa, rahaa, ja jopa itsensä tällaisen matkan vuoksi.

Vapaaehtoistyössä, niin kuin kaikessa muussakin elämässä on kaksi eri puolta. Siksi onkin todella tärkeää ottaa selvää ja kartoittaa mihin menee ja mitä tekee. Siinä vaiheessa, kun humanitäärinen työ sotketaan kaupalliseen turismiin niin se tekee minut surulliseksi ja huolestuneeksi, pettyneeksi.

Vapaaehtoisuus vaatii heittäytymistä ja itsetuntemusta. On hyvä tuntea omat mukavuusrajat ja missä asioissa on valmis joustamaan. Tiedän ihmisiä jotka eivät olisi valmiita samaan kokemukseen tai heittäytymiseen tuntemattomaan, mutta suosittelen sitä kaikille joilla on jokin kiinnostus kehittää ja haastaa itseään ja halu oppia uutta.

Jatkotutkimushaasteita voisi esittää esimerkiksi myötäillen tässä tutkimuksissa esiintyneitä poikkeuksia, esimerkiksi erään ikäryhmän epätyypillisen piirteen esiintyminen verrattaessa aiempaan tutkimukseen. Olisi mielenkiintoista tutkia sitä, onko näihin seitsenvuotiskausiin/kehitysvaiheisiin näkyvissä muutosta ajan kuluessa. Tässä tutkimuksessa poikkeavuutta ei ollut mahdollista tutkia enempää, koska tiedonantajien iät jakaantuivat niin, ettei kyseisestä poikkeavasta ikäryhmästä kahta seuraavaa seitsenvuotiskautta ollut tarkasteltavissa. Tutkimuksen rajallisuuden vuoksi olisi mielenkiintoista nähdä, ottaisiko joku haasteen vastaan ja tekisi saman useamman tiedonantajan kanssa. Vapaaehtoismatkailun motiivien lisäksi voisi tutkia myös yleisiä matkustusmotiiveja.

Yhden mielenkiintoisen jatkotutkimusidean antoi eräs tutkimukseen osallistuneista tiedonantajista. Tässä tutkimuksessa mukana olleet olivat jo tehneet vapaaehtoismatkan, ja matkaa edeltävästä ajasta kysyttiin vain jälkikäteen. Kyseinen tiedonantaja koki tähän tutkimukseen osallistumisen hyvin terapeuttisena kokemuksena, vaikka vapaaehtoismatkasta oli kulunut jo aikaa. Jatkotutkimusehdotuksena annetaan teettäväksi samankaltainen tutkimus, joka toteutettaisiin pitkittäistutkimuksena. Kyseisessä tutkimuksessa tiedonantajat haastateltaisiin ennen vapaaehtoismatkalle lähtöä, toisen kerran heti matkan jälkeen, ja vielä uudestaan esimerkiksi muutama vuosi matkan jälkeen. Esiin tulisi varmasti uusia näkökulmia ja vertailumahdollisuuksia. Lisäksi nähtäisiin, onko vapaaehtoismatkalla tosiaan muutosvoimaa pitkällä aikavälillä.

Tämä opinnäytetyö on hyvä päättää edellä mainitun tiedonantajan sanoihin matkan jälkivaikutuksista:

Voisi olla tosi mielenkiintoista tehdä haastattelu ennen ja sitten vaikka pari vuotta matkan jälkeen. Vähän vertaisi, se voisi olla järjettömän mielenkiintoista. Palaset loksahaa vähän niin kuin paikalleen, se on niin iso juttu. Niin sitten se prosessi, että miten kaikille käy. Mä huomaan, että on tästä kokemuksesta kiva puhua uudestaan ja uudestaan, kun se oli niin iso juttu. Lähes päivittäin se elää jotenkin mielessä. Joutuu vähän zoomaamaan, että mitä kaikkea se itsessään saikaan aikaan. Mielelläni

puhun tästä aiheesta, aina oivallan jotain uutta. Tänään se oli just se, että se oli niin tärkeä oman identiteetin rakentumisen kannalta. Tavallaan ymmärsi sen, että kun jotain tulee lisää, niin se liikuttaa niitä muitakin paloja.

Lähteet

- Abercrombie, S. 2012. Can you really find yourself through travel? Matador Network. Viitattu 20.6.2016. <http://matadornetwork.com/bnt/can-you-really-find-yourself-through-travel/>.
- Andereck, K., McGehee, N., Lee, S. & Clemmons, D. 2011. Experience expectations of prospective volunteer tourists. *Journal of Travel Research*, 51, 2, 130–141. 1. julkaisu 3/2011. Viitattu 20.6.2016. <http://wordpress.reilumatkailu.fi/wp-content/uploads/2012/03/artikkeli4.pdf>.
- Berner, A-S. 2015. Orpokoteihin mennään kuin huvipuistoon – vapaaehtoistyöstä tuli bisnestä. Artikkelin Helsingin Sanomien verkkosivuilla 12.4.2015. Päivitetty 15.4.2015. Viitattu 12.10.2015. <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1428637715578>.
- Bowen, D. & Clarke, J. 2009. Contemporary tourist behaviour: yourself and others as tourists. Wallingford, UK; Cambridge, MA: CABI.
- Brown, S. 2005. Travelling with a purpose: understanding the motives and benefits of volunteer vacationers'. *Current Issues in Tourism*, 8, 6, 479–496. Viitattu 3.7.2016. <https://lisadavidmegan.wikispaces.com/file/view/Volunteer+vacations+-+tourism+and+economic+impact.pdf>.
- Coghlan, A. & Fennell, D. 2009. Myth or substance: an examination of altruism as the basis of volunteer tourism. *Annals of Leisure Research*, 12, 3–4, 377–402. Viitattu 20.7.2016. http://www98.griffith.edu.au/dspace/bitstream/handle/10072/37867/67048_1.pdf?sequence=1.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uud. p. Helsinki: WSOYpro.
- Gisolf, M. 2014. Motivation and needs. *Tourism theories*. Viitattu 21.6.2016. <http://www.tourismtheories.org/?p=341>.
- Hannam, K. & Diekmann, A. 2010. Beyond backpacker tourism; mobilities and experiences. Bristol; Buffalo; NY: Channel View Publications.
- Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Graduryhmä. Esitysmateriaali. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 24.10.2016. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf.
- Introduction to tourism. 2013. *Tourism and hospitality studies. Manual on Module 1: fine-tuned version*. Personal, social and humanities education section. Education bureau. Viitattu 20.6.2016. http://www.edb.gov.hk/attachment/en/curriculum-development/kla/pshe/nss-curriculum/tourism-and-hospitality-studies/Tourism_English_19_June.pdf.
- Janhunen, H. 2016. Toiminnanjohtaja. Kehityskaaryhdistys Pääskyt ry. Haastattelu 7.6.2016.
- Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry. 2016. Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry:n kotisivut. Viitattu 16.8.2016. <http://www.paaskyt.fi/>.
- Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys.
- Moufakkir, O. & Burns, P. M. 2012. Controversies in tourism. Wallingford, Oxfordshire; Cambridge, Massachusetts: CABI.
- Mustonen, P. 2006. Postmodern tourism: alternative approaches. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja A, 2:2006. Tampere: Esa Print. Viitattu 4.7.2016. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/97329/Ae2_2006Mustonen.pdf?sequence=2.
- Nousiainen, M. 2011. Vapaaehtoistyömatkailijan matkailijaprofiili ja ensisijaiset motiivit. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, matkailun koulutusohjelma. Viitattu 5.7.2016. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34403/Nousiainen_Mari.pdf?sequence=1.
- Novelli, M. 2005. Niche tourism: contemporary issues, trends and cases. Oxford: Elsevier.
- Pearce, P. L. 2005. Tourist behaviour: themes and conceptual schemes. Aspects of tourism; 27. Clevedon: Channel View Publications.
- Pegg, S., Patterson, I. & Matsumoto, Y. 2012. Understanding the motivations of volunteer engaged in an alternative tourism experience in Northern Australia. Journal of Hospitality Marketing & Management, 21, 800–820. Viitattu 2.7.2016. <https://janet.finna.fi/>. Academic Search Elite.
- Puhakka, R. 2011. Matkailukysynnän trendit vuoteen 2030 mennessä. Lahden ammattikorkeakoulun TULEVA-projektin loppuraportti. Viitattu 21.6.2016. http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/tuleva_trendit_2030.pdf.
- Rannisto, A. 2012. Modernin humanistin matkassa: kohderyhmän kvalitatiivinen analyysi. Tutkimusraportti, projektinumero 220102133. Finnish Tourist Board/Visit Finland. Viitattu 7.7.2016. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/04/2012-MoHu-kvalitatiivinen.pdf?dl>.
- Steiger, R. 2012. Who's the Chief Experience Officer? Artikkel. Viitattu 4.11.2016. <http://www.method.com/ideas/10x10/whos-the-chief-experience-officer>.
- Tarssanen, S. 2009. Elämystuottajan käsikirja. LEO: Lapin elämysteollisuuden osakeskus. 6. p. Viitattu 12.10.2016. [http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/04BF71151EF96086C225763300257188/\\$FILE/elamystuottajan-kasikirja.pdf](http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/04BF71151EF96086C225763300257188/$FILE/elamystuottajan-kasikirja.pdf).
- Tilastokeskus. N.d. Käsitteet: matkailu. Viitattu 4.11.2016. <http://www.stat.fi/meta/kas/matkailu.html#tab2>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

UNWTO. 2016. Tourism Highlights. 2016 Edition. Viitattu 12.10.2016. [Http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145](http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145).

Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. 4. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Volunteer tourism: a global analysis. 2008. A report by Tourism Research and Marketing, TRAM. Arnhem: ATLAS.

Wais, M. 2002. Ihmisen elämänkaari: aikuiselämän kriisit ja kehitysmahdollisuudet. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Wall, G. & Mathieson, A. 2006. Tourism: change, impacts and opportunities. Harlow: Pearson: Prentice Hall.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Taustatiedot

Olen nainen ___ mies ___

Koulutustaso

Ammatti (mainitse se ala, jonka parissa olet eniten tehnyt töitä)

Olin ___-vuotiaana vapaaehtoisena.

Olin vapaaehtoisena ___ kuukautta.

Maa, jossa olin _____

Oletko ollut aikaisemmin vapaaehtoisena? Missä ja milloin?

Oletko matkustanut paljon? Koetko olevasi kokenut matkustaja?

Suositsitko matkustaessasi kotimaata vai lähdetkö ulkomaille? Miksi?

Ennen matkaa

Millainen oli perhetilanteesi ennen matkalle lähtöä?

Millainen oli työllisyystilanteesi ennen matkalle lähtöä? Tai opiskelitko?

Mistä alun perin lähti ajatus vapaaehtoiseksi lähtemisestä?

Koetko elämäntilanteesi tukeneen vapaaehtoiseksi lähtemistä? Jos, niin miten?

Miten sosiaalinen ympäristösi (perhe, ystävät ym.) tuki matkalle lähtöä?

Miten ja miksi valitsit kohdemaan ja projektin?

Oliko ammatillasi tai muulla osaamisellasi osuutta kohteen valinnassa? Jos, niin miten?

Oliko sinulla jotain erityisiä motivaatiotekijöitä vapaaehtoiseksi lähtiessä? Kirjoititko esim. motivaatiokirjettä?

Oliko sisäisillä vai ulkoisilla motivaatioilla enemmän tekemistä matkapäätöksenteossa? (Selitys tiedonantajalle sisäisistä ja ulkoisista motivaatioista.) Perustele miksi.

Mainitse 3–5 tärkeintä motivaatiotekijää.

Millaiset olivat odotuksesi tulevasta ajasta vapaaehtoisena? Mitä halusit antaa ja mitä saada?

Millaisia muita odotuksia sinulla oli matkaltasi?

Miten valmistauduit matkaan?

Matkan aikana/jälkeen

Matkustitko kohteessa vapaa-aikanasi?

Koitko osaamisestasi olleen hyötyä? Miten?

Vastasiko matka odotuksiasi? Miten tai miksi ei?

Kohtasitko joitain erityisiä haasteita? Jos, niin mitä?

Kohtasitko joitain erityisiä onnistumisen hetkiä? Jos, niin mitä?

Mitä matkasta jäi käteen? Koetko kasvaneesi ihmisenä/oletko täydempi?

Oliko arkeen palaaminen positiivinen vai negatiivinen asia? Perustelee.

Muuttuiko elämäntyylisi matkan jälkeen?

Päällimmäiset/tärkeimmät kokemukset ja opit matkaltasi?

Lähtisitkö vapaaehtoiseksi uudestaan? Jos, niin miksi/miksi et?

Vapaa sana/kommentteja/ajatuksia.

Liite 2. Vapaa sana

”Vapaaehtoisuus vaatii heittäytymistä ja itsetuntemusta. On hyvä tuntea omat mukavuusrajat ja missä asioissa on valmis joustamaan. Tiedän ihmisiä jotka eivät olisi valmiita samaan kokemukseen tai heittäytymiseen tuntemattomaan, mutta suosittelen sitä kaikille joilla on jokin kiinnostus kehittää ja haastaa itseään ja halu oppia uutta. Itse koen olevani onnekas että olin matkassa avopuolisoni kanssa ja saimme keskenämme jakaa kokemukset, ahdistukset ilot ja surut. Uskon että yksin matkalla ollessa koti-ikävä voi olla suurempi ja ikävät kokemukset voivat saada suuremmat mittasuhteet. Viisi kuukautta vapaaehtoistöissä oli loppujen lopuksi hyvin lyhyt aika, sillä jo pari kuukautta menee uuden oppimiseen ja omaksumiseen, ja kun aika loppuu, tuntuu että on juuri alkanut saada kiinni miten paikallinen järjestö oikein toimii ja hommat ja kieli luistaa koko aika luontevammin. Sanoisin että mikäli haluaa kunnan kokemuksen uudesta kulttuurista (kaikessa merkityksissään: työ, kieli, maa, taide, arki) niin viisi kuukautta on siihen minimiaika. Olisin jäänyt Nepaliin pidemmäksi aikaa jos se olisi viisumisyistä ollut mahdollista.”

”Voisi olla tosi mielenkiintoista tehdä haastattelu ennen ja sitten vaikka pari vuotta matkan jälkeen. Vähän vertaisi, se voisi olla järjettömän mielenkiintoista. Palaset loksahda vähän niin kuin paikalleen, se on niin iso juttu. Tietysti riippuu ihmisestä, että mitä siitä sitten seuraa, itsellä meni tavallaan koko elämä uusiksi, niin sitten se prosessi, et miten kaikille käy. Ylipäätään tässä elämässä kannattaa varoa mitä haluaa. Asioilla voi olla tapana toteutua, se on pelottavaa. Meillä länsimaalaisilla on mahdollisuus tehdä ihan hirveän paljon asioita. Ajattelen, että vapaaehtoistyö voi olla tosi iso kokemus ja tietyllä tavalla voi johtaa hyvin suuriin elämänmuutoksiin. Sillä kannattaa ehkä miettiä sitä, että haluaako altistaa itsensä sellaiselle kokemukseksi, joka voi olla hyvin itseä muuttava.”

”Lyhyillä projekteilla selvittää järjestö, onko eettistä, juuri esimerkiksi joku lasten kanssa työskentely. Ehkä sitten mieluummin joku sellainen kohde, missä olisin tekemisissä luonnon kanssa. Tai vaikka kunnostamassa jotain rakennuksia. Tai korkeintaan eläinten kanssa. Että ei mitään rahastamishommia tai että käytettäisiin paikallisyhteisöä hyväksi. Etsi sellainen vastuullinen järjestö, niin voit lähteä hyvillä mielin. Paneudu järjestöön ja ota vastaan sulle annettu perehdytys. Opettele tarvitsemaan. Unohda se ’mä ketään tarvii-asenne’. Ota apua vastaan ja opettele tarvitsemaan ihmisiä ympärilläsi.”

”Mä huomaan, että on tästä kokemuksesta kiva puhua uudestaan ja uudestaan, kun se oli niin iso juttu. Lähes päivittäin se elää jotenkin mielessä. Joutuu vähän zoomaamaan, että mitä kaikkea se itsessään saikaan aikaan. Vaikka mä puhun ehkä vähän melankolisesti, mä ajattelen, että loppuelämäni varten mä oon saanut jotenkin niin kertakaikkisen tärkeitä taitoja, että sillä hetkellä, kun mä tiedän, että viimeistä viikkoa, niin tulee olemaan kiitollinen. Mielelläni puhun tästä aiheesta, aina oivallan jotain uutta. Tänään se oli just se, että se oli niin tärkeä oman identiteetin rakentu-

misen kannalta. Tavallaan ymmärsi sen, että kun jotain tulee lisää, niin se liikuttaa niitä muitakin paloja.”

”Vapaaehtoiseksi lähettäessä kannattaa olla tarkka lähettävän organisaation suhteen. Niin sanottuja vapaaehtoismatkatoimistoja kannattaa välttää. Uskalla jättää vapaaehtoisjakso kesken, jos se tuntuu raskaalta. Minun piti olla 11kk, lopulta olin vain 6kk. Olisi pitänyt lopettaa jo aiemmin.”

”Voluntourism-ongelmista tulisi puhua paljon enemmän ja vapaaehtoismahdollisuuksia tarjoavien yritysten ja järjestöjen tehdä tarkkaa pohjatytöä yhteistyökumppanien ja kohteiden valinnassa. Moni vapaaehtoinen sortuu roikkumaan expat-ympyröihin ja elää pahemmassa läänkkärikuplassa (läänkkäri=länsimaalainen) kuin koskaan elämässään, ja kontaktit paikallisiin jäävät todella ohuiksi. Se on sääli. Kehityksmaahan ei voi mennä myöskään vain opettamaan vaan on oltava valmis oppimaan. On myös ymmärrettävä, että vapaaehtoisilla tai vaikkapa YK-työtekijällä ei ole pelkästään positiivinen kaiku paikallisten keskuudessa. Liian usein paikallisista tuntuu, että järjestöistä tullaan syöttämään pakkopullalla ja kalliisti palkatuilla ulkomaalaisilla, jotka eivät ymmärrä paikallisia olosuhteita. Kauniita ajatuksia jotka eivät toimi käytännössä.”

”Vaikka oma kokemukseni vapaaehtoistyöstä oli organisaation toimintatapojen osalta karu herätys niin silti uskon, että on olemassa paljon hyviä tahoja jotka toimivat puhtain ja eettisin periaattein. Ja vaikka kokemus oli monilla tavoin pettymys, niin silti todella merkityksellinen ja opettavainen, ja sisälsi myös paljon kaunista ja hyvää. Vapaaehtoistyössä, niin kuin kaikessa muussakin elämässä on kaksi eri puolta. Siksi onkin todella tärkeää ottaa selvää ja kartoittaa mihin menee ja mitä tekee. Siinä vaiheessa, kun humanitäärinen työ sotketaan kaupalliseen turismiin niin se tekee minut surulliseksi ja huolestuneeksi, pettyneeksi. Moni lähtee vilpittömästi auttamaan ja tekemään hyvää. Todellisuus ei valitettavasti aina ole kaikkien osapuolten osalta sitä miltä näyttää. Jos olisin nyt lähdössä vapaaehtoiseksi ensimmäistä kertaa sen tiedon kanssa jota minulla nyt aiheesta on, tekisin etukäteiskartoitustyötä paljon huolellisemmin ja kriittisemmällä otteella.”